
POEZIJA I PROZA

IZ PORIVA I ZAPISAKA SA SELA

T. F. Naorier

dar

67-

20,00

122

POEZIJA I PROZA

IZ PORIVA I ZAPISAKA SA SELA

R. F. MAGJER

TISAK A. ROTTA, A KOMISIJONALNA NAKLADA B. FRANKA
U OSIJEKU

1923

POEZIJA I PROZA
IZ PRAVILNOSTI ZA SVEUČILIŠTE

SVEUČILIŠTE ⁷⁸
JOSIPA JURJA STROSSMAYERA
U OSIJEKU
GRADSKA I SVEUČILIŠNA KNJIŽNICA
OSIJEK
Broj inventara: 221.478
Signatura: 886.7-8

GRADSKA I SVEUČILIŠNA KNJIŽNICA
OSIJEK

871330892

VIJAVICA

U zimsku noć i vjerni Drug moj prti
Razbacan snijeg do koljena, što hvata
Usnuli svijet. A vjetar šiba, vrti
Pahulja vir u šutnji nijemog sata.

Kroz maglu svud bjelasa plahost gola
I čas za čas svijeta se pokrov krošnje
Uz fićuk, zuj i akord plačnog mola,
Uz rezak glas jauka smrtno prošnje.

Koracam plah, zastajem, putom grabim,
Kô neznan cilj, što luta vazda krivo,
Kô besanen, kad sve i ništa vabim,
A uza me tek povlači se tkivo

Opojnosti i varavijeh s'ika,
Bez šara i bez lagodnog trenutka,
Bez svijetla i bez životnoga lika,
Bez pjesme i bez poezije vrutka.

Dug sat, a osamom i grobnim jazom
Neugaženim još, gdje trađa nema,
Pokrovlje neprohodnom ceste stazom
Sa pleterom i ogradama drijema.

Tu mekan san u dušu praznu slazi,
Tu laki šum sa svilnom rukom mladi,
Kroz koprenu, sve što kraj mene plazi
I grad se moj sam od sebeka gradi.

U njemu sve su Ninfe i fontane,
Putovi, sjene, džbunovi i cvijeće,
A ti kraj mene, Vilo, pričaš dane,
Što traju vječno. Lasta uzlijeće

I Dom naš svježi cvrkutom i lijetom
Ko prva pjesma, kad s ljubavlju teče,
Ko prvi trzaj čežnje našim svijetom,
Ko prvi uzduh poriva i sreće.

I tvoja miso i sve tvoje tu je,
Pa ne znam ni sam u što vrijeme leti,
Dok maglom smrtno zvono odjekuje,
A glas mu ko da s tajne slutnje prijeti.

U muklom glasu i duša se muti,
U mukloj boli i Nebo se kida
I ja sam drhto, kô bus zamrznuti,
I gledo sam, gdje ponestaje s vida :

I grad i slika, obmama i slutnje
I trzaj duše i pomiso svaka
I zadnji akord sa pjesničke lutnje
I ti, o Vilo, što me trapiš laka. . .

— — I ja sam križ svoj nosio i prto
U zimsku noć, gdje suhi snijeg sipa;
Moj vjerni Drug je samnom i sâm srto
Kô mrtva slika još mrtvijeg kipa.

STOJAN I SMIRNA

Dan listopadski, tmuran, maglovit . . . Vjetar oštar raznosi hrpe lišća, a po drumu škripe natovarena kola . . . škripe. A ona unišla ravno k nama.

— Ne mogu više . . . eto. Dozlogrdilo mi do iza nokata, pa peče i žeže i izgriza m' dušu. Moram . . . ada.

Govorila je nesuvislo i brzo. Svaku riječ popratila je teškim i bezutješnim uzdahom i nekom oporom gestom ruke. Inače je bila otvorena i brza. Lice joj sjajilo od vedrine a oči se krijesile od zadovoljstva. Uvijek smo je dosele takovu susretali. Uvijek. I onda, kada je u potaji znala suziti i jesti si dušu.

— Ne mogu više . . . sin mi je, pa ada — — i njoj oči porcvenile od uzburkane krvi i stala jadati, kako njih dvoje živi.

— Od prvoga je bilo tako dana. Ja sam doduše šutila kô kamen ali sada ne mogu . . . Eto, on bio dvi nedilje u krevet, a Smirna k njemu ni blizu, ni spavala nije kod kuće, već kod svoji'. A šta ona tamo i traži — â?! Kaki j' to red, da udana žena ide na konak maji — â?! . . . A Stojan se grčio i ležo kô bogac. A indi . . . uvik on tako, siroma . . . sin mi je, pa eto — — 'Nako umoran i isprekidan jedva do-tetura poštom do općine . . . jedva. A nij' to šala, 'naku punu nositi torbu svaki dan po petnajst k'lometara i 'oš više. Pa onda još sve naslužit i zabadava i iz milosti: i popa i uču i notaruša i špana i firera . . . da i dućandžiju. Vuče t' on mal' ne svaki dan samo punu vreću mesa, pa kad s' to obisi na rame, bome se spuzi niz tilo i ožulji kô renda. Nij' to malenkost. I sve bi on to rado, sam' da j' ona drukčija. Al 'vako: ona sam' šuti pa šuti, a on guta i grize sebe. E, ne mož' to tako dalje . . . ne, ne.

Odanula nije ni časak. Onako rasplakana prekinula naglo.

— Idem sadikar njezinima . . . kaz't ću im, pa nek znadu,

kako j' i što 'e. Neka s' učini tomu već kraj . . . vrime j' nakon godinu dana . . . bome.

Otišla je.

Po stazama nije se ni takla . . . letila je kô strijela tamo do na drugu stranu sela, samo da što prije skrene do Lukinih. A Stojan baš izilazio iz jedne kuće, pa skretao na staroputinu i odmjerenim korakom odmicao službenom poštom. Išao je kô obično pognute glave, pobljedenih usta i lica puna sjete. Sad je baš odmakla prva godina, što je oženjen. A kao momka voljeli ga svi. I sada je on još onako mio i njegova mila osoba osvaja svakoga na prvom susretaju, samo ne Smirnu. A to njega boli, žeže. On da je htio, mogao je dobiti djevojku iz najbolje gazdinske kuće. a ovako . . . I on kad na to pomisli, zažrize si usne i samo mu se zamute i zakrvave one njegove lijepe i velike plave oči.

Drugi su mu doduše često govorili:

— Man' se ti Smirne . . . ne ć' to biti žena za te . . . ona je slaba i — — tu su ušutjeli. Nijesu se usuditi reći cijelu stinu, jer su se bojali oca Smirnina, koji je bio i seoski knez i biro i sve . . . Voljela ga gospoda, a on oštar kô britva. Kud on posiječe, ne zaraste tako brzo. Uz to se Stojanova maja polakomila za tom njegovom časti — misleći — da bi to jednoć moglo zapasti njegova sina, kô Lukina zeta, pa kovala u zvijezde Smirnu.

— To ti j' divojka kô ruža rumena. To ti j' radinica marna i vridna. To ti j' duša od čeljadeta . . . 'est duše m' moje. Nije ona onda ni sanjala još, da je to njezinu Stojanu vjetar za vatru, koja već tinjala sa žeravkom — ljubavi u srcu, i sve jače i jače razgorijevala, a onda planula i buknila u živi oganj.

— Smirnu ću i nikoju . . . nju.

Sretna maja i otac sve se rastapali od milja.

— Blagosovio te Bog sâm . . . pa bio sretan na vike . . . na sve vike!

Smirna kraj svega toga ostala hladna. Šutjela je kô riba. Što su joj kazali, to je radila. Niti jednom riječju nije pokazivala

svoje unutarnje raspoloženje. Šutnja — grobna šutnja bijaše joj karakteristično obilježje. I bilo je prividno sve dobro. Onda ona počela često zalaziti k svojim, a kasnije tamo i noćivati. To se izmjenivalo s onom njezinom hladnom šutnjom i dan u dan ponavljalo se tiho i kô neopazice.

— Ne volim ga . . . zato j' to sve.

Ovo je sve razjadilo. A to je ona izrekla danas nakon jednogodišnjeg ispitivanja. Bura, žestoka se nadvila bura i svekrva latila se prva, da tomu učini kraj — — — — —

Pô sata kasnije vratila se opet Stojanova maja od Lukinih. Stala na čas pred vratime sva blijeda i kô izvan sebe lamata rukama. Oči joj zakrvavljene, a usne i pod noktima sve poplavilo.

— Gotovo j' sve . . . moj sin, o Bože, moj sin . . . izgubljen dok živi. Sad sam tek čula . . . sada. Ta Smira, to j' gad . . . živi gad. Nakon dvanaest misici kazala je svojoj maji, da ona nij' za ženu . . . ne voli to ona. I da j' slabunjava i boluje na . . . da prostite — —

Sjutradan tekao život opet kô i prije.

Stojan bivao sve bljeđi i bljeđi, a Smirna nešto kao da je oživjela i uporno samo tvrdila:

— Ne volim ga . . . zato j' to sve . . . zato.

RADI „TITULE“

Tadaja, Tadaja . . .

A Tadaja samo žmirucne svojim malim očicama, a lulu svaki čas i iz usta i u njih.

— To m' treba, znat' gospod'ne, kô komadić kru'a . . . kô komadić; ne zamjer'te, molji ću.

Onda jednoga rujanskoga dana pošao Tadaja i opeta ravno do učiteljeva stana. Inače je on običavao doći do prozora, naluknuti se kroza nj.

— Da ne bunim . . . tu ć'mo s' podivaniti.

Ali danas on se na prozor ni ne osvrće. Pa i potpasao se opregom, pod kojim nešto skrivečke nosi . . . mилоšće.

— Gospod'ne, gospod'ne.

Nema druge i učitelj otvori.

A Tadaja jedva što zakoračio — stao, pa ni makac. Nije ni pozdravio, niti po svome predašnjem običaju potapšao učitelja po ramenu, već onako odmah započeo glasno:

— E - ê . . . sad vidim, da j' istina. A ž'o m' je. Ž'o kô za rođenim . . . duše m' mo'e.

— Ja, jedanput sam morao . . . pa i onako . . . ali vjerujte mi, Tadaja, vas nikada ne ću savoraviti. Pa napokon ne odlazim još preko svijeta. Što je to do onamo desetak kilo metra. Navrnut' ćete se vi k meni . . . bit će već zgone.

I učitelj, da se donekle ispriča, a ovamo opeta zabašuri svoj nagli odlazak iz mjesta, okretao razgovor ovamo pa onamo. Razlađao Tadiji, da je dosta bio u ovom seocu i da radi naobrazbe i ako nije još u onakovom mjestu kakovo bi on želio, ali je ipak barem za korak došao naprijed. Pa onda i položaj, prilike mjesne su drukčije, plaća itd.

— Indi . . . indi.

Ali više od Tadijanoga „indi“ ne bijaše moguće učitelju nikako da izvuče koju drugu, a najpače da skrene tijek raz-

govora na koji drugi predmet, pa makar i onaj o vremenu, usjevima i što se već običava o lakom „divanu“.

Došla u to Blaževa Bistra i prva komšinica i dobrano u godinama odmakla bac' Gjurokova Staša.

— Kô dvi grlice . . . kô dvi golubice . . . e drago, drago. Pa ondakar i vi . . . i vi za tol'ko drugi . . . za gospod'nom našim parokom, pa mladim španom, pa . . . da, i za gospod'nom potiračem* . . . Svi s' gube . . . sele odatlem . . . a da j' barem bolje.

— Da j' drukčeje, odsijeće Staša i zalama rukama. A onda nakon razmišljavanja: A nij' . . . nij' gospo . . . gospojice naša draga**. Ljudi tu — ljudi tamo; bogčadije svuda, a previše nigdje — odreza kratko, a ostali samo sa Tadajom potvrde:

— Indi . . . indi.

A učitelj zakivao sanduke stakleninom, prazne punio i kao što već biva u sličnim zgodama: spremao se za seljenje i onako od „adeta“ izmjenjivao svoje u društvu sa ostalima. Pa dok Tadaja okreće i vadi lulu, Bistra i Staša sve se zaduhale od razgovora.

A suton odavna već odmakao pod velom noći. Uzvitlana prašina po blagu odavna sjela i seoski noćobdija već zatrubio prvi puta i oglasio devetu.

— Al' ja t' kažem, da j' 'nako.

— Al' ja t' kažem, da nij'.

— Al' je . . . ja s' kod nji' prala i ribala . . . nis ja jedanput kod nji' divan'la uz kavu . . . znam ja, što s' gospoda. Znam, ada.

Riječ po riječ, pa pale i krupnije. Umiješao se učitelj, pa i učiteljka.

— Ta nemojte . . . nije to vrijedno. Ne odlazimo mi radi vas, već radi sebe. Ni u snu nam nije koža ocrniti . . . svi ste

* potirač = ovrhovoditelj.

** U Šljivoševcima, još do god. 1906. čisto hrvatsko-katoličko selo, kazuju i muškarci i žene, onako iz osobitoga poštivanja, udanim gospođama: gospođice . . . To je kod njih kao u gradu „milostiva“.

nam bili i dobri i kako je već tko mogao. Samo znate . . . nijesmo mi odrasli na selu, pa je to za nas teško . . . a tamo. Kada su izlazili kroz školski hodnik, progovorio Tadaja. Silio se, da izgovori namišljeno što lakše, a opeta što razgovjetnije, e da bi bilo pravo i jednoj i drugoj strani.

— To t' je 'vako: tu j' u selu, a tamo j' u varoši.

— Kako tu, tako j' i tamo . . . zaintači Staša.

— Ono j', što s' ja kaz'la.

— Ma žene . . . žene . . . kako s' ono samo kaže . . .

I Tadaja uhvatio za rame desnom rukom jednu, a lijevom drugu.

— Ma to t' vam nij' ni rad škole, ni rad selā, već . . . to t' vam nij' ni rad plaće, već . . . rad: ti—ti . . . t—t — i Tadaja pusti desnu s ramena Bistre, a kažiprstom promaše niz lice . . . To t' je ra—radi: ti—titule.

— Titule, titule.

— A—â.

— Indi . . . indi.

I tako je cijelo selo govorilo o učiteljevom premještenju radi „titule“.

NA STANICI

Ono čekanje u vlaku otešlo se kao gladna godina. Nikako, da projuri drugi, pa da krenemo u svoje boravište.

Desetak koračaja okrenuo bač-Tomaš Gjurokov bundu, pa komada crvenu lubenicu. Reže on odmjereno, koštice ispljuc-kava, a nožem sve struže. Zalogaj odmiče za zalogajem.

A ljudi sve vrve.

Oniska Madžarina maši se za uru, pa kreštavo zavikne, da valja seljacima ići na desno.

— Žuri . . . tamo vlak . . . Miholjac.

A kršne se ljudine muklo i mašinalno pomiču sa svojom prt-liagom. Ide to kao sa kakvog proštenja.

Stražar uređuje baš po propisu. I začudo: dosta uslužno.

Ja sam čisto zaboravio na svojega „lubeničara“, koji baš svršavaše svoj posao. Rezao radnji kus i u taj tren, kano da se nečega sjetio: zaokruži glavom.

— Ej ej . . . è.

Stražar se uozbilji.

— Mi'oljac.

Stražar ga prekine sa nekoliko psovki sav usplahiren, da je on desetak puta pozivao i upozorio na taj vlak, da su ga svi razumjeli, samo:

— Nis' ti, luda. Pa zato ti je i otišao ispred nosa.

Sažalio mi se čovjek.

A on?

Baš ni brigeša.

— Ako j' ošo ovaj . . . neka ga; valaj će doći drugi.

Pri tom je odrezao zadnji crveni kus od zelene kore, spremio nož u svoj torbak, prostro svoj kožuh, pa mirno sio da čeka desetak sati na „drugi“.

Pravi naš čovo.

DEMON

Ti si kao varka došo, što u sieni
Drhtavo se šulja otrovanim dahom,
Pa u zgodnom času, tajnim sa uzdahom,
Daješ da razbukti plamen pritajeni.

I onda sve više i sve češće, jače
Raspiruješ vatru do ludila strasti,
A što oganj gori i dim vitla tmasti —
Tko da zato pita! Dost, da srce plače

I suza se toči i duša se kida
I svetište ruši i sam Bog raspinje,
A kupa sa boli, kao more sinje,
Razlijeva u šir bez koprene stida.

Pa kad onda zadnji trzaj će da trne
I smiri se patnik muka tantalovih:
Ti i tvoja barka kô Spasitelj plovi
Vodom vala. Mniješ, da u propast srne

I sad će na tresnut o grebenje pusto
I bilo pa nije. A kad tamo: Ti si.
Krvav pogled i mač aureolom visi,
Ko barjak iz Hada, a lice ti tusto

Na smiješak kupi vampiraste ralje.
-- Nemoj, čovo, zdvajaj, evo ja sam došo;
Prva pomoć tu je, što sam za te nošo
I dan i noć, pa da u svijet onda dalje

Možeš s nova početi Život. Nemoj klonuti!
Moja pomoć znade na pravi put stati
I onda, kad duša ojađena pati
I u morsku treba dubinu potonuti.

Slušam . . . gledam, pa ni samac ne znam što bi,
Kad kô Ando s neba sâm Vrag Boga nosi,
Kad oštricu tupi i kô bogac prosi,
Pa milošte daje Usudu i Kobi.

Čas dva slušam, pa kad koljena se sravne,
Mišice ukoče i u duši grumen
Leda sve ohladi, prosipa se rumen,
A pred okom barka i nov svijet stavne.

Ne vidim preda se nit ičiji lijet,
Već lomatom palom pa puklo kud puklo,
Sve rušim u ništa. Kad i ponoć tuklo:
Ja na istom mjestu, On obišo svijet. . .

MAJČINE SUZE

U tili čas skupila se sva sila svijeta. Tu su djeca, starci, že ne, ranjeni vojnici. Sve čeka na stanici malenoga kolodvora. Pročulo se, da će desetak ljudi ubolničiti u seoskoj školi, pa izašlo čitavo selo, da vidi, hoće li tko među njima ugledati svoga.

Napokon došao vlak.

Dobroga srca ljudi stali pred izlaz, pa da će pomoći ranjenicima.

Izašao prvi, sav bradat, a inače blijed ko krpa i svezane desne ruke.

— Kako je ?

— 'Di ste bili ?

— Boli l' ruka ?

Toliko pitanja, pa tako nenadano, da se čovjek smeo. Umjesto odgovara, mahne rukom i jedva šane :

— Ne b li . . .

Kod toga se oči zakrijese, a blijedim licem kao da se prelilo lako rumenilo. Kad je opazio svojega rođu, poskoči veselo.

— Bog, Stipo ! Je l' sve zdravo kud kuće ? !

Izlazi drugi. Položili ga na nosila. Oči pitvorio, pa ne znaš je li živ ili mrtav.

Izlazi treći, četvrti i tako redom.

Radoznali stoje ko okamenjeni. Dah im se slego i jedva što očima otprate prvoga, već traže i iščekuju drugoga. Svima je da zakriknu, zaviču u sav glas. A u prsima nešto steže i svi čekaju, hoće li među došljacima ugledati i kojega svojega suseljana.

— Ima li još ?

— Ima još jedan, odvrati jedanaesti ranjenik. Zatim nadoda :
Putem je umr'o.

Nastala napeta šutnja. Svima samo da oči ne izkoče.

— Kako se zove?

Nije ni izgovorio, a vrisak još dosta mladolike seljanke, sa troje nejačadi, odjekne unaokolo.

— A-an . . . Andrišin Ta — — —

— Kuku meni, kuku meni . . .

I žena, sva kao izvan sebe, poleti do željezničkih kola, a dječica za njom.

Ranjeni vojnici, sve jedan za drugim, onako satrveni od teška napora i duga puta samo se pogledaju. Izmijeniše nijeme poglede, a srce samo što ne pukne u grudima.

Onaj prvi okrene naglo i zamoli svojega pratioca, na kojega se prisionio, da pođe brže.

— Zuaš, to t' ne mogu da gledam . . . boli jače od rata, pa falim Bogu, da s' daleko od svoji...

U VLAKU

Drndamo se, a voz odmiče od Vinkovaca prema Osijeku. Kraj mene sjela dvojica, pa me pritisnuše uz prozorno okno. Slušam i ne slušam. Govore čas mađarski, čas njemački. Vrata se otvore, a unutra zatetura teško ranjeni vojnik Čeh. Licem mu progrušana brada, a oko zaliveno suzama. Ova slavenska duša provirila i on se rasripovijedao.

— Dolazim sa talijanskog bojišta. U bolnici mi nogu povezaše, pa sad putujem u Salzburg.

— Pa zašto tamo?

Vojnik se lecne.

— Eto tako. Javio sam brzojavno, da sam ranjen, a brzojavka stigla natrag sasvim drugim odgovorom. . .

Dalje nije mogao. Tresao se kao šiba na vodi i grcao u suzama. Iz daljnje razgovora razabراسmo, da je njegova vijest prouzrokovala smrt njegove žene, a dvoje djece ostalo na milost i nemilost dobrih ljudi.

— Još da mi je otac čemu. Ali on je slijep već više godina, a moja majka, sedamdeset godišnja starica, leži teško bolesna. Pa budući, da je nadležan u S., a djeca kraj Praga, eto mu se u teškoj tuzi valja još odmicati od rodnoa doma.

Vlak je oštrije zavozio i zakrenuo u rodni kraj tamo kod Vukovara.

Našemu ranjeniku razvedrilo se lice.

— Blaženi taj kraj . . . nigdje takvoga na svijetu . . . tu rodi u izobilju sve.

Ja sam uživao, ali me moj susjed prekine sa upitom na izustite riječi:

— Zar niste nikada baš bili u Ugarskoj? E, svud vam je ovdje tako — — —

I veselim okom zaokruži naokolo, prvi njegov susjed zadovoljno mu kimne glavom, a nas dvojica samo što potrnu smo i izmijenismo razumljive poglede.

Sva sreća, da pas, koji laje, ne grize. . .

LIJES

Ostao sam samcat, kao ona suha klada, a uz njega privio se šestgodišnji Danilo. Slabunjavo dijete ginulo dan u dan. Najposlije blago usnulo. Pa kad je nadošao dan veselja i najvećoj bokčiji, otišao ded-Ilarija u obližnju varošicu i kupio za zadnje pare lijepu drvenu škrinju.

— Nek ne kažu, da ga nis' pošteno zakopao . . . rano moja.

— Pa kako? Jesi li došao kolima, pa da sanduk odvežeš?!

I trgovac stereotipno ponovi pitanje, a deda ni bele.

Gle: na to nije ni pomislio. Put do njegovoga sela udaljen je za dobra tri sata hoda. Kolije u selu nema, a i što je, stići će istom pred večer . . . na Badnjak, dok pokupuju, šta već kod kuće treba za taj dan. A zar da dotle leži dječarac na petari? Pa sam samcat?!

I on udari u razmišljanje.

— Pa di j' sanduk?

Trgovac pokaže.

— Znaš, treba ti uzeti nešto veći, jer se poslije smrti protagne.

— Indi . . . ada.

Gle, na to nije ni pomislio. Veća šikrija, veće pare, a i teret veći.

I starcu zaplače još jače srce, ali na pomisao, da mu je jedinac u boju, pa da je to još teže, odluči se brzo.

— Daj ti to ovamo.

Trgovac u čudu, pa samo mjeri došljaka.

Ded-Ilarija pronikao njegovu zabrinutost, pa bez riječi izvađio iz njedara kesicu, položio banke, a onda pograbio mrtvačku škrinju i natovario na grbava leđa.

— Šta to . . .

— Ne ćeš moći.

— Ne ću da. Pa onda: kad je teret u meni, neka j' i na meni.

Snos't ću 'oš i to, pa neka s' vrši božija volja. Kada je već zlo, neka je potpuno.

I s dvostrukom boli zakoračio put doma.

BLAŽENO SRCE

Eto: otišao bać-Tadaja, njezin sin, otišao Andro Martinov, muž njene Olive, otišla unučad: Gjurica, Stevo i Peroša, otišli svi, a ona sa kćerkom i snahama priprema badnji kolač. Pa koliko god ih je ona tijekom života umijesila svu silu, tijesto se ovaj put vuče i previše, pa nikako da se zaokruži i ne lijepi.

Opazile to snahe, pa zatraže, da će one.

— De, majo, neka s' mučiti . . . u nas je ruka jača. A ti s' odmori, jal pripremi bor.

Starica pristane.

Ode na pazar i donese borićak. Smjestila ga pred prozor, ukrasila sa nešto voća i zatakla tu i tamo po koju svjećicu. Ona sumornost bježala i što bliže večer, a ona vedrija.

Čude se snaje, čudi se ćerka.

— Pa ti baš u veselje . . . a jutros nis' mogla dalje od tista.

— Nis' ne, pa eto.

— A sadikar ti bolje?

— Bolje nij', el eto j' lipše. Pa čekaj. . .

I starica vadi iz jednoğa budžaka malenu boćicu, iz druge: lijepu palicu, iz gornje fijke ormara zamot duhana i tako još nekoliko neznatnih predmeta, pa sve to reda i namjenjuje odsutnima.

— Pa kome ćeš sve to, kad nij' niko doma?

— Kome — kome? Nij' doma?! Nij' da. Dal'ko s' oni, ali eto . . . mislim na sve, pa i to j' dosta. Štucati će se ma kojem, a menika j' ondakar kô da i' gledam.

Bab-Mandena se nasmiješi i nastavi kazivanje:

— Znam ja, sve c'to oni usnuti i bi' će im lakše tamo u vatri. Ne vara mene pamet . . . ajà.

I sva spokojna ostavi darove pod borom, a sama ode na poćinak. Blaženo srce!

NADGROBNI EPIGRAMI

Život mi je težak i trnovit bio,
Sreću nijesam znao ni mekano krilo,
A sad grobni mir sa bršljanom mi svio
Ljepši san, pa snivam: što je nekoć bilo . . .

Život mi je bio priča crne boje,
Oko mene svijet pun i laži i varke,
Pa sam luto kao lađa bez katarke —
Tek grob mi je dao: sve najljepše što je . . .

Živio sam, kô što se već živi svuda,
Gledao sam, kô što se već gleda zbilja,
Pa tek sad u grobu vidim: ova gruda
Jedino je pravo milošće od milja . . .

Pô života često ja sam htio dati
Za tren, da me s mirom obavije sreća,
A sad vidim, da je sreća ponajveća:
Grob jer tu i srce i duša ne pati . . .

Želio sam život, blaga, prijatelje,
Želio sam slasti, vrevu i veselje;
Želio sam sve za srca uzdrhtaje,
A ipak to sve tek: Smrt u grobu daje . . .*

Dobri moj Oče! Tvoj sam veliki dužnik vazda,
Sinovsku ja Ti nijesam zahvalnost uzvraćao,
Zato kô Pjesnik evo, najbolje što sam znao,
Hladni taj kamen neka sada bar ljubav sazda . . .**

Mislio sam za te brati šar-gizdavo karamfilje
I ukrasit čelo vedro za trnovu Tvoju stazu,
Kad ćeš Rodu vidat rane . . . A kad tamo: grobnom jazu
Tvoj Učitelj pozdrav zadnji sa suzom u oku šilje ***

* Joci Ciriću na spomeniku na osječkom gornjogradskom srpskopravoslavnom groblju 1923.

** Gjuri Magjeru na spomeniku na osječkom groblju sv. Ane 1920.

*** Jelki Leib-Medvedovićevoj na spomeniku na vinkovačkom groblju 1918.

Što će tebi riječi na pustome kamu,
Kad su tvoja djela raskidala tamu!?
— Srbima si Vođa i Učitelj bio,
A Hrvat u vazda dragi brat i mio;
Stariji u tebi svog Prvaka glede,
A mladi nek sada tvoj put proslijede!

SA SJEDNICE

Skupili se općinari. Uz kaputaša sjedi naš čiča, a uz čiču kaputaš i tako redom.

Perovoda čita: Pod brojem . . . od . . . toga i toga, savezno sa brojem od . . . toga i toga i kako već to biva, kad se rješavaju komunalne stvari.

Jedni slušaju, a drugi nikako da uhvate slijed razlaganja, pa čekaju na konac.

Kad se radilo o nekim novim preizdacima, nastalo pomicanje i neko uzbuđenje. U mnogoj se glavi rada protupredlog, ali nema snage, da istupi proti.

Čič Martin nešto glasnije potvrdi zadnju stavku gestom ruke.

— Neka j', kad se mora.

Predsjedatelj, savjestan do krajnosti, a da ta primjetba ne ostane zapažena, odreže zvonkim glasom:

— Zastupnik Martin Mijatov ima riječ.

Svi zašute. Nastane gibanje i neugodno iščekivanje.

Čič Martin šuti, kô da nije ništa čuo.

— Pa de, kaž' sadikar svoje. . .

— Sam ti kaži. . .

— Šta s' bojiš. . .

— Nek čuju.

Kad nije druge, predgovornik se digne. Onako nasilu.

— I ja sam, da s' votira, al. . .

Predsjedatelj upane u riječ:

— Izrazite se jasnije!

— No pa: i ja sam, du s' votira. . .

— E, onda je dobro, idemo dalje.

Perovoda, shvaćajući tijek svojega rada, kako treba, nastavi:

— Broj . . . na otpis visoko iste. . .

Čič-Martin se naglo podigne.

— Čekaj!

— Što izvolite?!

- Pa da nastavim.
- Vi ste svršili.
- Jok! Ja sam reko, da s' votira, ali. . .
- Što „ali“?!
- Da s' ne dira.

Uz srdačno povlađivanje svi kliknu u sav g'as:

- Tako je. Pametno govori!

STARICA

Kunja, pa sjedi.

— Joj, kuku mene . . . joj, kuku. . .

— Šut', babo, bi' će bolje. . .

— Bi' će, da.

Onda se ponovi sve ispočetka.

Bab-Mandena se sćućurila na tronošku, koljena skupila, a glavu drži sa obadvije ruke. Sedamdeseta na grbači, a vore kô vagaši. Život prošao, unatrag otišla mladost.

Ded-Andrišin dimi lulu, pa prstima čeprka po pepelu, onda puni iz duvankese, a ona jovo na novo.

— Joj, kuku mene. . .

Dosadilo dedi, pa će da izide.

— Šta ću ja gledati tu kukavelj. Nij' to za mene.

— Nij' da, a kad si ti kunjo, šta j' ondakar bilo?

Čovo se ustoboči.

— Šta j' bilo? A šta b' bilo?!

I ponosno uspravi glavu, pa začas izvadi lulu iz ustiju.

— Kada j' i kako j' . . . kad me bolijo zub, a ja ga izvad'jo. .

Onda ju pogleda važno, pa podrma za rame.

— Tebeka boli oko, pa — ako s' junak — izvadi ga . . . pa eto.

OTAC

Čim je naučna ekskurzija došla u selo, ode sin k ocu. Starina proplakao od veselja, pa kad ga sin nutkao miloštima, a otac ne će ništa.

— Samo kad sam te vidio. . .

Izjutra rano skupili se izletnici u mjesnoj gostioni, a sin na veliko čudo zapazio oca.

— Pa zar vi ovdje? Kako ste došli? Zar vam nije teško? I pitanja začuđenja nizala se redom.

Otac samo šuti, pa onda u neke, povuče sina na stranu, sve onako slabašan, podštakujući se.

— Mata, a 'di ti je šumarnik?!

Sin se začudi, ali se u brzi čas snađe. Pođe do svojega poglavara i zamoli za čas razgovora.

— Znete, moj Vam je otac ostario u našoj struci. Sad je već desetak godina u miru. Starost pa slabost, al ipak želi da Vas vidi.

Čovjek širokoga pogleda pođe starcu u susret.

Sin:

— Ovo je moj otac.

Šumarnik:

— Milo mi je. Dobar dan, dobri starče.

Pruživši mu ruku, zamoli ga da sjedne kraj njega.

— A hoćemo li, starče, čašicu šljivovice?

Starac se nađe u neprilici. Pogleda najprije sam sebe u dušu, a onda baci pogled na sina. Taj je pogled bio više molba, već upit. Sin samo stoji, pa šuti, šuti pa stoji i kao da ga se ništa ne tiče.

— No, hoćemo čašicu, je l' te — gostioničaru, dajte ovamo dva fraklića!

Čovjek donijeo, pa jedan pred starca, a drugi pred šumarnika. Popili slatko, a onda došao uobičajeni oproštaj. Starcu se zahvalio lijepom susretaju.

— Pa znate, kad sam služio dvojicu, vidio trećega, eto sam se zaželio upoznati i Vas. . . Bi' će mi lakše.

Kad je došao na red sin, ovaj će prekorno:

— Ama, oče, znam da ne pijete, a sad ste pili. Pa onda: lijepo sam vas pitao i za ovo i za ono, nudio sve i sva, a vi niste htjeli ništa. A sad ste si dali platiti rakiju od drugoga, pa me sramotite. To sam mogao i ja. . .

Otac se štakao. Godila mu sinovljeva ispovijest, a oči se i mute i vedre od pritajene radosti, pomiješana ganućem. Sin nestrpljiv, pa opet u stare diple:

— Pa zašto ste . . . zašto?

— Zašto?!

I korak prije rastanka popostane, a onda završi mekano:

— Nisam 'tio, sinko . . . nisam 'tio, da te . . . omalim.

ŠUMSKA ŠTETA

Bilo je mnogo toga i raznih „predmeta“. Zastali su, kad je nastao govor o otpisu šumske štete poznatom zlodjelu Gjurkovom Rokošu. Na koncu konca stvoren je zaključak, da se radi neutjerivosti otpiše.

Pravoužitnik Jovica, uz ostale, primio je zaključak na znanje ovom opaskom :

— On je otpiso, a mi 'očemo jai' ne ćemo. . .

STARAC

Kad je mladárija razgledala sve osobitosti vinkovačkoga zaselka, pošli su i najstarijem seljanu, da ga vide.

Čovjek pognulih leđa, sa dvije štake, izišao pred kućni prag i po svom običaju nazvaô Boga i spomenuo, kako se negda živilo, „pa j' bilo i više sreće i boljega zdravlja i veće starosti“.

— A sad se to živi prije reda, pa prije reda i proživi. . .

— Baš dobro, vrlo dobro.

Pa da se družina još ljepše zahvali, voda na oproštaju polaska starcu, kako se on i kraj devedesete „još dobro drži“.

Time je mislio, da je sve svršeno i svi pođu svojim putem.

Al im starac dobaci:

— Još bi ti se bolje držao, kada bi se za plot uvatio. . .

UNIFORMA

Dan na dan pisao, a otac kao otac, otišao na poštu, pa sinu poslao novac.

Došli prvi praznici. Prvo, što je bilo, otac zapita sina za uniformu.

— Znaš, oče, ne isplati se to za jedan dan nositi u selo. Zaprljao bih, a to stoji novaca. A sad ionako treba ti da sam u školi još kratko vrijeme, a onda ću kući, obučen ko šumar.

Otac se pokunji, ali sin pametno govori, pa misli, da je tako.

— Čeko sam godinu, pa ću još i to vrime.

Prošlo i „to vrime“, a sin došao iz križevačke „škule“.

Otac se skamenio.

— A 'di je mundura?!

Sin došao u procjep. Izlaza nema. Sad, što bude, da bude...

— Znaš, oče . . . kupio sam ja uniformu. I nosio sam . . . nosio sve do ljeta. Onda udarila žega, uniforma vruća, a ja ostao bez novaca. Kako su radili drugi, tako sam radio i ja.

— Pa šta s' radili?!

— Radili . . . odnijeli su uniformu u zalagaonicu.

— Pa zar i ti?!

— Pa kad svi, morao sam i ja. Cedulju spremio, ali. . .

— Šta ali?!

— Ali sam ju zametnuo, novaca nisam imao, pa. . .

— Pa?!

— Uniforma propala.

Poslije ovoĝa sveĝa, naš je Mateša očekivao buru. Oblake je sam nadvio, sad samo nek još zaĝrmi i pljusak prolije. Da sve lakše snosi, stisnio i zube i šaku i pokajnički sagnuo glavu, pa očima i dahom ni makac. A otac samo pogleda sina, pa da mu bude lakše, spusti se na prvu kladu.

— A znaš li ti, sine, kako sam ti kup'jo munduru?

Sin ko sin.

— Ne znam, oče.

— A znaš li ti, sine, da s' meni uvikar piso: Oče, šalji novac!
A znaš li ti, sine, da sam t' ja onda uzeo kravu, pa otiš'o
na vašar. Prodao ja kravu i poslao novce. . .

Tu je duboko uzdanuo i ne čekajući sinovljevo izvinjavanje,
počeo ispočetka:

— A znaš li ti, sine . . .

Mateši se otac sažalio, pa je već htio zamoliti za oprostjenje.
Otac to zapazio, pa manuo rukom, a onda završio:

— Pa sad nemam ni krave ni oprave. . .

ŽELJA

Bilo to još za dobrih vremena prije 1914. godine.

Gradski gospodin piše ocu na selu:

— Dragi moj apa! Ne bih rada, da mi oskudijevate. Želim, a to je želja i svih naših, da si priuštite koju čašicu vina, zapalite cigar, ne štedite na jelu ni odijelu itd. Pišite mi sa svim otvoreno, što trebate, pa ću Vam nabaviti i poslati. Svakako mi javite, koliko i zašto, da vam pošaljem novaca, pa ćete sve primiti kretom pošte. Nebrojeno Vas pozdravlja i ljubi Vaš sin Mitre.

Ne prođe ni par dana, a ono došla u grad omlada snaša, pa ravno u njegov stan.

— Evo, to j' posl'o bać-Joza.

Sin se poveselio očevu pismu, koje je glasilo kako slijedi:

— Dragi sine! Ne tribam ti ja ništa, već ako baš 'očeš, pošalji mi koju vorintu. Treba' ću za cintelice. Tvoj Otac.

LADJAREVA PJESMA

Tone moja lađa mora u dubinu,
Bezživotni gdje je život grad svoj stako,
Pa u vječnom miru, kroz san i kroz tminu,
Trati svoje dane i vedro i lako.

Tone moja lađa kô paperje sitno
Posred okeana. Vala su talasi
Kô brdo visoki. Vazda nepobitno
U svesilju sve je. Pomišljavaš da si

Na cvjetnomu sagu, pa te baršun draga
U ljuľjušku kô kad Draga kosu gladi;
U ljuľjušku kô kad muška ti se snaga
Topi s uzdrhtaja i duša se mladi.

Tone moja lađa, što je nekad vedro
Krstarila morem na sve četir' strane
I u brzom lijetu ponosito jedro
Na palubi digla kô džbun mlade grane.

Onda, kad najljepše zasinulo sunce
I Pjesma već čeka: Ti si došla, Vilo,
Da pozlatiš svijet, goru i vrhunce,
Što se u daljini plave. Sva si milo

Toplim svojim daškom sa drugoga svijeta
Zaboravi velom prekrila u svilu;
Lađa brza, a ja slušam zvona sveta,
Ona zvona, što romone pjesan milu,

A čuju se samo i kroz Tebe s neba
Od vremena davnih svakog vijeka jednom
U obliku mane, a ne kriške hljeba,
Da utaži želju zemskom stvoru bijednom.

I ja sam sve kušo, kô što se već kuša,
I ja sam se dao pod okrilje Tvoje,
Da Ti služim, pa je prepuna mi duša
Upoznala tajnom slutnjom Dženet što je.

Onda prošli vijeci, onda prošlo to je,
Pa kad si otišla u nepovrat sanje:
Gomile su bijele raskidale hvoje
I vjetar zapjevo mračno umiranje.

Potamnio azur i sva vasesena,
Uzburkao svemir i sve što je živo . . .
. . . Tone moja lađa kao pjesma snena
Nečujno i tiho u to more sivo.

Tone moja lađa i sad će da stane.
Cilj je na dohvat. Prostrla se meta,
Pa časak još koji i sa uzdrhtane
Lutnje će da Pjesnik kane suzu svetu.

A onda, o Vilo, što će poslije biti
U Tvojemu carstvu, a bez carstva moga:
To nek sâm Bog kaže u svesilju sviti,
Kad će otkrit lice spomenika Tvoga — —

*Čovjek se prevari baš onda, kad se najviše nada.
Smrt je najveća pravda i prijatelj čovječanstva, samo nije
pojedincima, jer svakom ne dolazi u pravi čas.*

*Teško čovjeku, koji je ovisan o prijateljima.
Pravi prijatelji ne govore o prijateljstvu.*

Znanje je moć, a novac . . . vlast.

*Opasno je uz pravoga prijatelja, tražiti i snubiti
prijatelje.*

*Tko zaboravlja na prijateljsko dobročinstvo, nema
prava tražiti zaštitu kod drugih.*

PRVA KOMŠINICA

Bako, kako je bako . . . mi njoj češće, a ona samo zakima važno glavom i poravna crnu maramu oko vrata.

— Idem . . . idem tamo Petroviševima, adà . . . i šta b' kod kuće uvikar, gdi samo brundaju i 'oće sa mnom da s' inate . . . Pa onda onaj podmukli Mata . . . ha - hi he - he - ê . . . to ć' biti prava lupača, kad odraste i 'oće, vidjet ćete . . . taj ć' svrš't na višalima. Pa onda opet Imroš . . . o—ooo—ô . . . kaž'te, molim vas vi našem meštru . . . Znete: Imroš 'oš ide u opetovnu škulu, pa nek' on njega malo pritegne . . . Znete . . . i baka se maši pod opreg pa izvuće veliku šarenu maramu i stane otirati suze. Znete, drago, drago . . . opet me tuko . . . 'est, baš juče pred več, pa 'oš sa bičem. Ne bilo mu imenu ni traga ni glasa do krsnoga imena . . . ne bilo. I taj će s Matom na višala . . . sam' ako ne b' bilo 'oš gore — —

Dok ju nismo poznavali, mi smo ju tješili i zapredali razgovor.

— Pa bit će bolje, bako, strpíte se . . .

Ali ona to kao da i ne čuje.

I čim mi njoj više i ona nama.

Jednoga dana, a bilo to polovicom rujna. Mi u bašti, a iz komšiluka dopire isprekidano staračko zapomaganje i plač.

— Da nije baka?

Jedva mi izrekli, a baka ravno našoj ogradi.

— Vi'š, eto baš sadikar . . . tuko me Mata i Imroš . . . A istina živa i ravna kô dlan. Jutros rano obojica bili u vašoj bašti, pa tresli jabuke. Napunili pun kiljer. A men' to ž'o, da oni vas krađu. Nij' to ni Bogu drago . . . I zato sam im kaz'la, da ć' to ja vama kaz'ti . . . pa eto. A i 'nako ne čujem skoro ništa, a sadikar me baš udario po uvu.

Baka nam se ražalila. Onako slabunjava već na prvi pogled učinila bi na svakoga svojom bijedom sućustveni utisak i ma da čovjek ima od kamena srce, moralo bi se smekšati nad njezinom zlom kobi. Možda je to i bio uzrok, da smo ju od-

sele prijaznije susretali. Još iste večeri došla je i zamolila u nas malo tinte.

— To kažu, da pomaže od gluhoće, a ja ne čujem ama ni kad najveće zvono zvoní . . . ništa. A tinta, to ć' pomoći samo ak' imate . . .

Više puta znalo proteći po nedjelju dana, a naše bake ni nablizu našoj kući. Njezini zadrugari dašto o tome nijesu vodili brigu.

— Šenuta j' baka . . . — i žena kuće gospodara zadruge migne po nekoliko puta svojim živim očima. Šenuta j' ona i ni vrag s njom ne b' izišo na kraj . . . ne mo'š ti šnjom ništa, kad to nije pametno.

— Ali ipak, ona je stara, pa treba imati obzira, a ne kao vaš Mata i Imra . . .

— Nij' to tako, aja . . . baka j' gluva ko top, a dica ko dica. Ona b' uvijek isterivala pravdu . . . e da bome, ne mo'ž toga biti, ne će . . .

A imala ta Jula jezik kao britva. Još jednu da sam prigovorio radi bake, bilo bi trista vraga. Ja zato učutao.

Baka je i nadalje snošljivo gutala i gutala, a njezin dedak kašljucao na klupi pred kućom i vukao se kao živi mrtvací

— Sam' da njega nema . . . to j' moja pokora, to j' mene ubilo. A nij' on siroma sam ni kriv, već baš ta Jula i njen Tamja. To s' guje . . . ti znadu iz čoecka isisati krv . . . ti, ti . . .

Mi smo dakako samo slušali. Da joj što i kažemo, što to hšsni, kad ona ništa ne čuje. Uza svu njezinu tugu, ona je bila uvijek vesela. Znala se katkada i razniježiti, a tada bi od milinja znala i zaplakati. Taj plač nije ni najmanje sličio onomu plaču, kad bi sva slomljena znala doći, da se potuži, kako ju Mata i Imroš tuče, ne, ne; taj plač sličio je srebrenomu zvoncu, koje kao da za nečim žali, što u istinu nije nikada ni posjedovala i kao da znade, da je sjećanje i dozi vanje toga nečesa, za čime ona žali, uzaludno. Po gotovo sada, gdje koraca jednom nogom u grob. I kolikogod nas je put vidjela, kako mi u ljubavi sprovodimo život vedar i pun nade u bolju budućnost, uvijek nas je pozdravila sva razdra-

gana istom rečenicom. Na jedno deset koračaja razdaleč, ona je širila ruke i kao da će nas zagrliti.

— Am' ko dvi golubice . . . ko dvi grlice. Ej, drago, drago . . . Onda bi stala. Ono vedro staračko lice naoblači se za čas, vore iskoče jako, a oko zakrvari i usnice poplave. I — kao da ju nešto ošinulo, ona se okrenula naglo i iščezne ispred naših očiju.

A baš takovi susretaji događali su se često i to ju je odbijalo od nas. Mi smo jasno vidjeli, da ju naša — ta tuđa sreća — jače rastužuje. Dakle u njoj još nije utihnuo onaj plamen ražarene i vruće mladosti? Dakle to još katkada plane?

— To j' otuda, što s' nisam naživila. Čoek moj prvi bio već starac, a ja mlada cura, pa znate vi kako j' tudikar onda . . . A moglo je baki biti već dobranih osamdeset na leđima. Ko djevojka imala dosta imetka, a nikoga ko bi s njome rukovodio. Julin otac, kao neki najbolji prijatelj, nagovarao ju, gdje je samo mogao, neka se ona priuda u njegovu kuću za njegova brata Matasita.

— Bit' će tudikar tebi lipo . . . živit' ćeš ko bubreg u loju.

— A šta onda? Šta s' ja znala, kako j' to u drugom selu, kad su me moji roditelji odranili na salašu, gdi nema ni žive duše.

I tako se ona priudala svojim imetkom.

Kako je Matasita bio slabunjav i ostario jako, postao čudak i sirotu svoju mladu ženu držao ko ptića u kavezu. Nije smjela ni u polje, ni na sokak, ni u crkvu, nikuda.

— A ja plači, pa plači . . . Lila sam suze ko gra', a on meni ni blizu. I to s' kaže onda, da sam bila udana? To — â?! Onda je Matasita umro. Od njegova brata kćeri stale se jedna za drugom udavati i sve ostale u kući. Zadrugara bilo je više već zemlje. Matasitin brat Tamja stao sad oko nje milelaliti tako dugo, dok nije sav svoj imetak prepisala njegovim kćerima uz uvjet, da živi s Tamjom doživotno u kući. Sad je nastala graja. Dan na dan eto poruke od popa, da će podići sud, ako se ne rastanu, jer to po crkvenom zakonu nije slobodno. Ona je sirota lila suze, a on starkelja Tamja smi-

julio se u potaji . . . smijulio i napokon postao gospodar nad njom cijelom, dok tu smrt nije učinila svoje.

Već stao pršiti onaj matori snijeg i staroputina selska raširila se u same kaljuže i mlake. Prama groblju odmicao na kolima mrtvački lijes, a kraj njega čučila baka.

Sjedila je sva nagrešpana, koju je život nemilo izubijao, a da joj nije dao okusiti ni mrve slasti.

Još iste večeri došla sva zaplakana i stala braniti svoga Tamju. — Bog mu podo pokoj duši. Živ'la sam s njim kô i Mata-sitom samo 'nako, da s' kaže. Bila sam mu žena po ričima. Al' neka. Nij' Tamja tome ni kriv . . . nije. Svit, ovaj svit i ljudi su krivi, a ne on. Ne, ne — —

Svit, ljudi su krivi . . . zvonilo mi dugo još u ušima . . . jako dugo.

ZAŠTO?!

Moj svijet, Vilo, ti si iz onih vedrih strana,
Gdje Zvijezda svijeti vječno Pjesniku nasmijana,
Što kida vaselenu i zadnji atom svega
U kaosu Nirvane i vječitoga snijega.

Moj svijet, Vilo, ti si, ja Rob, što smjerno sluša
Kraljicu Carstva Svijetlog i pred tvoj prijesto predam,
Da skute tvoje ljubim, kad prepuna je duša
Zanosa, idejala i što drugome ne dam.

Je l' to san pusti ili ožvljen dah, što lako
Na novi ži ot burka i krv i sve mi žile
I Prošlost od davnina i Zlo i Dobro svako
I opija i mami u kraj, gdje Ninfe krile?

Je l' to bespuće, na kom tri Suđanice kroje
Sudbinu jadnom stvoru, što ne zna kud ni kamo,
A sve bez riječi guta i hvata zefir-hvoje
I čašu do dna pije i što ne visne samo?

Je l' to varava varka sa išaranom slikom
U raskošnom okviru i još ljepšema krasu,
Gdje Vestalinke svete pred samog Boga likom,
A razbluda drhturi na životnom talasu —

I meka put bjelasa, kô ambrozija neka,
I jedra bogost neska, kô lepeta Serafova
I draž u draž se slijeva bez Smrti i bez Lijeka
I nesvijest mozak vrti do kraja i iznova?!

I raspejano velo svileno uzb'banu
I maštu i sav život na časove kô draga
I hašiš nudi sanen i sumornom u danu
Kô da su mirijade sred zvjezdanoga saga?!

A ja sam, Bože, susto i dah sprego u duši,
A ja sam, Vilo, kao nejače slab na stazi,
A ja sam, sred Sahare, u razbludi i tmuši,
A ja sam nijem i šutljiv kô palma u oazi.

Predamnom ti si, a ja još čekam glas tvoj meki
I gledam, gdje silaziš u punoj, mladoj snazi;
Sad, da l' ćeš k meni prići i skratit put, daleki —
Ja ne znam; tajno slutim: moj stari život slazi.

I staklena se vrata polako zatvaraju
I mukli škljocaj kvake, kô da se mirom gubi;
I sve, što zlatilo mi sav san u svome sjaju,
Osjećam: splinulo je, kô zadnji trak kad ljubi.

Još čas dva, pa sam samac u još većoj osami,
Još čas dva, pa me čežnja iznova k tebi mami;
A što se oko muti i plač suzi u tami
I zapretanom vatrom drhture zgasli plami —

To Pjesnik zna, što voli, a nikada ne mrzi,
Kad sumornom na logu bespomoćno se leđi,
Sa molitvom i kletvom, gdje raj i pako vrzi,
A s pune čaše otrov sve kap po kap se cijedi.

Moj svijet, Vilo, ti si iz onih plavih strana,
Gdje Zvijezda svijeti vječno Pjesniku nas mijana,
Što kida vasesenu i zadnji atom svega
U kaosu Nirvane i vječitoga snijega.

Tek; Zašto u svom carstvu, gdje val mlazova teče
Sa vrućkom i Hād sjena, ne nudiš smiješak smrti,
Pa da razbludom zavijek i životu presiječe
Sve, plašt dnevne što vreve sa svakdašnjošću vrti?!

POVRATAK

Teškom mukom dovukao se do baščina. Slab i suhonjav, tanak kao perce, jače se njihao u prvom proljetnom danu, nego slabašna trstika usred vitlaja oluje. Iznemogao i krhak jedva se drži na nogama. A ono izbljedio i blatom skoravito odijelo mota se i klimbata, pa korak oteščava. Obrazi blijedi i gore od pritajene vatrushine.

Koliko god se veselio i željno izgledao čas sastanka, probdio noći i noći, sada nemoćno gleda preda se, čas u prošlost, čas u zagonetnu sadašnjost, pred kojom se reda slika za slikom prve budućnosti.

— Što će oni? Oni? Čitava kuća i svojta?! Možda bi bolje bilo, da sam im se javio sa nekoliko redaka ili prigodnom porukom?

— A . . . šta . . . bolje tako.

I oko migne jače, a glavom kimne, misleći, da je time odagnao sve, što ga u taj čas sapinje.

U to se zadrugari poredali i reduša već iznaša posvećenje, pa da blaguju.

— Ej, drago, 'di s' ona vrimena, kada smo bili svi na okupu . . . drago.

— Drago . . . kada j' to bilo. . .

— Bilo pa nije.

Prekidani upiti, prekidani odgovori. Tanjuri i čaše zacinkaju, vilice i noževi stružu, pa kako već koji grabi, tako se i glasa. Žamor čas utihne, čas se opet uzvitla i sobom prostruji miris svježega jela, kojim se slijeva škripa hrastovog stola i izlizanih klupa. Ako se ko digne, pa da će do banjka, već se svi uskomešaju i mukli tutanj odmnije pod nogama, a ona ugažena i nabijena ilovača kao da se zanjiše i lizne pod donom opanaka.

— Drago, 'di s' ona vrimena.

Kraj mladolike žene slutilo se troje nejačadi i živahno prebire svojim ručicama. Majka ih nuka, jede i sama, ma kus za kusom zastaje joj u grlu. Guta ga na silu, a svaki ju zasićuje za nekoliko dana unaprv.

— Da j' on tudikar, sve bi to bilo drukčije . . . sve: i jelo i ručak i razgovor i sam Uskrs.

Onda joj sine u glavu pomisao i ona zagleda svojega vojna. Čini joj se, da je ranjen, teško diše. Noga odrezana, a ruka kljakava.

— Mož' i to biti.

Pa onda čitav on kao da se promijenio: ni živ ni mrtav . . . živi mrtvac.

Spopane ju groza i zadržće po čitavom tijelu. Grudi se stanu nadimati i jače se uzbibaju. Kao u groznici, zacvokoće zubima.

— Ne, ne . . . Isuse raspeti!

Zadrugari shvaćaju njezine misli, pa još jače zađe svaki u se.

— Sam' ti jedi, bi' će bolje . . . vrati' će se . . . ne strada va t' baš svaki. A on kad dođe, dobro će doći.

— Pa kako došo, da došo.

— Sam' da dođe.

Težak se kamen svalio. Odlanulo joj na čas. Pregorijevanje započelo i život nastavio svoje.

Hvatao je riječ po riječ. Zaboravio na se i zaturio sve brige. Boli ga doduše, što je sve preturio, ali što zato! Eto i ona najstrašnija slika nestaje, gubi se u nepovrat. Kako je to slatko, kad se uvjeriš, da je drukčije!

Mislio crno, a svijetlo je svuda.

— Kako sam to i mogao. . .

Istina, oslabio je jako, ma oslabili su i drugi. Nije rat dnevna razbibriža, niti pusto anjicanje.

— Pa i ne moš' ti biti onaki, kakav s' bio pre odlaska. Ne moš' ti biti uvijek ko momak, pa da s' samo dopadavaš. Pa to i ne treba. . .

Ja ali, žensko je čeljade drukčije, pa on mudrovao inako.

Ne će ga ni pogledati, a kamoli dočekati. Pa onda, kad ga ugledaju ovako svega otrcanog, ko Joba, u njemu će srce da pukne. Te boli, pa te sramote! Bojat će se doći mu na blizu ili ako to i bude, pružit će mu ruku kô od milosti i kazati mu koju, da „m' ne bude ž'o". A ona, možda je ohladila, a ako nije, mogla bi sada, kad ga ugleda ovako svega jadna. Žensko čeljade, pa eto.

— Ne mora, al' može biti . . . događa s'.

Onda se prislonio bliže i razabrao tijek divana. Slušao i gutao svaku riječ, slog, glas. . . Zazeblo ga i ofurilo u isti tren. Je li on to sanja ili su to ljudi, evo baš kao što je i on sam. Pa i zašto on tu čeka kao beskućnik, kada dom zove, a domovi brigaju samo o njemu? Sve čeka njega, da oživi svaki kutić i ulije željkovano uskrsnuće.

— Nek dođe. . .

Pa:

— Kako došo, da došo.

Nikad se on tome ne bi nadao. Pa tako nenadano. Je li to uopće danas i moguće?! Dan na dan gledao je i slušao samo strahote. Sve ogrezlo u krvi i vatri, u psovki i nebrizi za drugoga, u svojatanju i briganju za samoga sebe i tako redom. I on sam ušao u to kolo. Uživio se.

— Šta sveto, svetinja. . . Nema ti ništa od svega toga, kad živiš ko marše.

Šta više, on je vjerovao, da je tako i bolje. Pa dok je trajala zbilja, oštro rezao život svoje vore i sve na njemu skoravalo se sve jače i jače.

Samo kad je pala noć, pa došle sanje.

— Ej, samo da nij' toga, to čovjeka oživi iznova.

I on si onda stao tumačiti po svome, kako sudbina blaži ili oštri, već prema prilikama, sve ono, što je iza tebe i što treba da dođe.

Počeo klimatati, a time uporedo došlo ono pritajeno zlo, koje neopazice čovjeka ždere, pa ne može ni sam sebi ugoditi ni onda, kad si u mogućnosti.

U takovom raspoloženju krenuo kući čas pun uzbuđenja, čas

hladan kao kamen. Pa dok bi u prvom slučaju zagrlio i najprostijega razbojnika, u drugom slučaju bi raskidao i nedužnog anđela.

I zato je, onako bezživotno, najprije stao, čuo i nečuo, pa kad je ko smušen ili obezumljen — što li? — sam sebe zapitao: što sada?, onda je istom zamijetio, da on tu već dosta čeka i da je vrijeme, pa da ili uđe ili ode netragom. — Nek dođe . . . kako došo, da došo.

Slatke ove njezine riječi ponavlja sve jednu za drugom, pa nikako da se snade. Opajaju. Osjeća, kako neka posebna uгода slad: i tamo, gdje ga je još čas prije peklo. Suzno mu oko prosuzi jače i on se sam pred sobom zastidi. U drugoj prigodi oprezno bi se obrnuo na sve strane i u potaji otr'o lice, a sada mu se tek prosuo lagodan osmijeh oko usana, koji preleti licem i neka vedrina protrese ga do u dušu.

— Dragô . . . 'di si ona vrimena.

Trnci prevršiše mjeru.

Uzica na vratima zadržće u košćatoj ruci, potegne oštro, gvozdeni zapor škljocne i on teškim ali sigurnim korakom zakorači unutra — —

NE . . .

Ne, ja ne ću Vrtlog, niti Život vreli,
Gdje Jakrep i Hala sa vrutkom bezglavi
Čarava užitak. Moja duša želi
Osamu i Nebo vječne zaboravi.
Tu je sav moj Svijet, tu je moje Mjesto,
A što ljudstvo ne zna, što Kriga za prijesto
Boga Bala, gdje se Zlatno tele . . . dijeli.

Bez srca su ljudi, koji se uobraženom naobrazbom od opanka opapučiše; koji plivaju u dobru i misle, da su ljudi samo oni, koji bez iskustva dobivaju vlast u ruke; koji misle, da se sa nekoliko javno poklonjenih para čini milosrđe; koji čas planu, a čas se stišavaju u doticaju s drugima; koji se stide i zaboravljaju prošlost svojte i svoju; koji ne vjeruju drugima ni onda, kad istinu svojega govora potkrepljuju činjenicama; koji traže odštete od sirovinje; što zavideju dobra svojstva u svojega bližnjega; koji vjeruju samo svojim plaćenicima; koji svoje gospodstvo dižu sa lako stečenim bogatstvom; koji su nekada trgovali samim sobom, a sad bi htjeli trgovati s drugima; koji idu svagdje samo da se . . . pokažu; koji varaju i samoga sebe; koji se uhljebiše na račun drugih; koji se mole Bogu, da drugoga upropaste; koji rukovode izvjesnim „Poslom“, da pokažu, kako i oni . . . rade; koji Podržavaju prijateljstvo na račun drugih; koji govore o sebi vazda u superlativu, da drugoga ponize; koji govore neistinu namjerno, da drugome naškode; koji u samobrani vazda sve svoje navode samo poriču itd, itd: svi takovi i ovakovi . . . bez srca su ljudi.

VJERA

Otkad je otišao njezin Imroš, onaj Imroš Tadije Martinova, salijetali su ju sa svih strana :

— Id', bogati, curo, bud' pametna . . . eto j' u njega kuća puna i soka i smoka, a momak te 'oće . . . ne zamjera t' ništa, ni Imroša.

— Indi: ne zamjera ; pa dobro, al ja ne ću . . .

— Zašto ?

— Ne ću, pa eto.

I provodadžinica bab-Jalša otišla pokunjena, ne izvršivši ništa.

— Znaš : kaz'la j' ovo, pa ono. Riječi nanizala, nešta još udrobila i započela sreću drugu.

— On t' je čoeck soldat, a taj t' danas ovdje, sutra ondi. Možda j' našo drugu. Ima toga u varoši i odviše . . . na svaki prst — —

— Deset, je l', bako ! Samo t' sve to za meneka ne vridi ni pô lule duhana. Ne ću, pa eto.

Katena Azeničeva ostala postojana. Istina, ovako samotovati i živjeti u neizvjesnosti, ubija do u sitnice, ali kad mogu udate žene, zašto ne bi i ona. Pa onda, čitala nedavno, da i ratu ima kraja, a svaka kugla nije salivena baš za svaku glavu. Nositi glavu u torbi nije šala, al nesreće ima i kod kuće. Eto Šimeta Djakin ostao kod kuće, pa jedva što protteklo nekoliko dana, poslije stavnje, on pao u krevet i za dan i noć, a njega više nema.

— Šta j' čoeck ? Ništa. Sad je tu, a sad opet bogzna 'di. Kô muva : leti i kvrc, pa j' gotova. Pa onda — i ona u pô razmatranja nastavi sasvim ozbiljno — svi ti mo'i prosci lako se junače u selu. Al de ti tamo pred tanetima, ko moj Imroša ! Neka i' tamo — he-he-ê . . . ondakar ć' prominiti i ja svoju, a dotle dušu u se, pa kud druge, tamo ć' i ja . . . eto.

Kad joj stiglo pismo od dragoga, ona da iskoči iz kože.

— Eto, kaz'la sam ja . . . nije Imroša istom ma kaki. Tu j'

crno na bilom. Glava j' čitava, a voli me 'oš uvikar kô i prije. Pa zar da ja ondakar . . . pa da j' za koga, već za ljude od soka i smoka, 'di nij' muške snage ni kol'ko j' crno pod noktom . . . Ajà . . . ne rodi toga.

Katena sva ražarena ravno u crkvu, pa više glasno nego u sebi skruši se toplo i iskreno pred Raspetim Spasiteljem :

— O, fala T', Bože, šta s' dočekala, da m' ne voli ma kak'a šuša, već čoek od riči i junačkog srca.

Imroša, dragi moj Imroša!

I priča o rijetkoj ljubavi hrvatske duše i značaja išla selom od usta do usta. . .

JA NE ĆU SKRENUT . . .

Ja ne ću skrenut s puta, gdje izoro sam brazdu
Ni onda, kad mi ljudstvo žuč daje za odmazdu;
Ni onda, kad mi stazu posiplju hladnim kamom,
Ni onda, kad izgara u vatri sve mi plamom.

Ja ne ću skrenut s puta, gdje luč istine žari
Ni onda, kad sa Halom Krvopija pazari;
Ni ondje, Kumir gdje je sa zlatom log svoj stako,
Ni onda, kad mi smrska svetinje sve . . . sâm pako.

Pred mojim okom slika svijetlom istim svijeti,
U mojoj duši stijene svijet idejala grade
I ja po putu svome koracam davnoj k meti,
A što još stiго nisam — to bit će, kad Bog dade!

PRIVIDJENJE

*Antunu Akšamoviću u Dakovu
posvećeno na spomen 29. VI 1920.*

Prisnilo se meni, da sam Crkvom prošo,
Gdje gore dupliri, a Kupola diže
Do nebesa. Svijet se tu uz svijet niže
U beskrajnom planu. Vrevom ja sam došo

U tihi stan Mrtvih. Crni kamen šuti
I tišina šuti i Grob šutnjom plije.
Ko neznani Putnik, što se šutke krije,
Kleknuo sam na Grob, da se mir ne muti.

I čeko sam, ko što se već čeka svuda,
Zagledao Prošlost, što nam u grob ode,
Dok hrvatska Vila sirotna vrluda,

Bez Vodiča kroz Mrak i kroz mrtve Vode.
. . . I čeko sam, čeko, a crnim se mrakom
Nasmješilo Sunce svijetlim, Novim trakom.

RUKOVET EPIGRAMA

(*Vinkovci i Osijek*)

PRED RELKOVIĆEVOM PLOČOM

Tu su prikovali jedan sveti spomen
I tko ne zna, skida kapu tajnoj sili,
A Njemački sokak svima kaže: Amen!
Zato, što su kuću rodnu zamijenili.

DOLFIKA

Tvoj »Umatum« znali prevrtat od šale
I kako već biva, kad za dobro radiš,
A gle, danas svatko i najbliži pobro
Misli: najbolje je, kad sam brađu gladiš.

DJAKOVIĆ

Ti si ko i pastijer iz Čengića-age,
Što inom i činom životom si vio,
Pa ima li zato, sred domaje drage
Ljepše, već što si nam vazda čovjek bio?!

SV. ROK

Još na istom mjestu, ko stari fantasta,
Okrenio leđa od Kozarca dva,
Pa gleda na svetog Vinka, gdje se hvasta,
Kako park se mladi kraj »magazina«;
Nekad bila crkva i hram Višnjeg Boga,
A danas tu kreše brat na brata svoga.

MOCA

Ne daju mu mira u crkvi i domu
Zato, što je bio pastir Rodu svomu
Još onda, kad mu je učiteljem bio
Vladika Strossmayer, svima drag i mio,
I kad nije bilo lako prijeći praga,
A da ne natrapaš na crnoga vraga.

* Jedan dio ovih epigrama ima već svoju prošlost. Ne ću sve iznositi, tek mimogredom stopćujem, da je veći dio iz ciklusa »Vinkovačkih epigrama« publiciran i publicira se u Grućerom »Vinkovačkom Glasniku«, počam od broja 89. od 29. IX 1923. i dalje. — Op. Epigramiste.

DR MATASOVIC

Spocitnut bih moro, što sve za se grabiš,
Ali to je svojstvo dobrog književnika ;
Zato »Starinama« čitatelja vabiš
I »Poviješću« gradiš trajnog spomenika,
Pa će grad Vinkovci zahvalan ti biti,
Samo treba sve, što vrijedi . . . spomeniti.

DR POLJUGAN

Ne govoriš mnogo, al što kažeš važi,
U radu te sprema i poštenje snaži,
A da imaš zlatno srce prijatelja :
Zna mladež i svi, što znadu cijenit . . . djela.

ČIKA MATA DRUGI

To je onaj čovo, što bježi od svijeta
U Dom, gdje prostorom dalekim zalijeta
U prošlost Hrvata i slavenskih vila,
Gdje Cibalis plije na lepetu krila,
A Grb vječno mladi . . . Tomu pozdrav neka
Zapoje Epigram, pa i od meneka !

BARIŠA

Ko pravi profesor nosiš svoje breme,
Pa ne pitaš; zašto ni u što to vrijeme
U nepovrat leti. Na rođenoj njivi
Širiš našu knjigu i tako se . . . živi.

RELKOVIĆ

Gdje je »Satir« stao, tu sada ti viješ,
Pa ko brižna mati pod okrilje kriješ
Najljepše, što Hrvat i Slaveni znadu :
Pjesmom temelj gradiš i budućnost mladu.

J. RUNJANINU I I. KOZARCU

Vinkovcima Vi ste digli ugled svud,
Pa se sada šire ko ponosna grud,
A ipak Vam Osijek dao prvi znak
Zahvale i časti trajni znamenak;
Sad svejedno. Vi ste svoje svomu dali,
A što nisu oni htjeli ili znali :
Povijest će da sve to pozlatom halali.

TOPALović

Široka natura kô i Slavonija,
Gdje se dobro živi i pokadšto radi;
Ko »načalnik« staze i drumove gradi,
Svuda blato suši, pa Vinkovce mija.

DR DEUTSCH

Ja znam, da će zlobni ljudi za me reći,
Da ti slavu pjevam, što bi drugi htjeli,
A ne znadu naše razgovorne riječi
Onako u šali, kad se zubi blijeli
I mršte i stružu u brzome letu,
Da na život novi pokažu se svijetu.
Zato taj moj epigramić,
Nek ti bude ptica Fenič!

UČO

Čemu da ti kažem ime, kad svi znamo
Tvoje toplo srce i poštenu dušu,
Što svu braću ljubi, kroz svu tmurnu tmušu,
I želja ti jedna: Svi u jedno kolo
Čvrsto da stisnemo i ruke si damo —
Srb, Hrvat, Slovenac tko te ne bi volo?!

MILE

Ej ti crni vraže, što sveđ iz budžaka
Šibaš na sve strane, dobro gađáš perom;
Kaži nam: odakle tvoja ruka smaže
Sve, što ljudstvo radi svuda sa sokaka,
Pa ko pravi rovaš, sa još boljom mjerom,
Teferiš i kantar sve na dlaku važe?!

„CIBALISU“

Slab si ti moj družo, a nikakav pjesnik,
Van ako ćeš biti za oglase vjesnik;
A za to je dosta desetak Dinara,
Pa da sa par riječi mudrost se našara;
Carstvom Poezije barjak duh svoj vije,
A tvoj ni rodio još se bolan nije;
Zato jednog dana ti ćeš parnut jadno,
Kad nestane sijena, kô i kljuse gladno,
A moj će Epigram, da ti se nasmije
I zapjeva: Bio bogac, pa sad nije . . .
Što će samnom biti, zato briga pamet,
Pa ne treba šuša i pileći zamet.

ROZENDORN

Tvoja skladba često previsoko leti,
A to još je uvijek i ljepše i bolje,
Al zato glazbala ne dolaze k meti,
Jer ljudstvo kraj čaša tek je dobre volje.

JEDAN PROFESOR

Prodavo si knjige za malene pare,
Kad je bilo sretno naše đaćko doba,
A sad dijeliš »cvoker«, kad đaci ne mare
Za prolaznu mudrost, što uzgaja roba.

NOVINARU

Prije svega · Ne dam, da mi išta brišeš
U ovome stihu, ma da si moj prijatelj
Po tinti i peru. Drugo: Ti bitišeš,
Kraj svih naših zala i šiban i svijan,
Al se ne daš. Eto, to mi se dopada,
Jer si čovjek borben, mezeva i rada,
A to košta truda, muke i nesklada
I samoprijegora, što mnogi ne znadu,
Kô ni slast, što prudi, tu boginju mladu;
Ona nosi nama utjehu i cijelo
Naše biće rado polazi . . . na ždrijelo.

BOSUT

Teci, teci, teci i kad nemaš vode
I ribice gladne zijevaju sred blata,
A vunara sipa talog svakog sata,
Dok patke brljaju i kolo svud vode ;
A što gospodar gradi vilu s vinogradom,
Sve će narod zlatit sa suzom i jadom,
Kad se na sajmištu skupe sva nam braća,
Da zhoruju, kako ne treba harača.
Teci, teci, teci . . . od davnina ti si
Ipak naša, vodo, pa nam zadnja nisi,
Već dadne li Bogo, ti ćeš prva biti,
Što će plod »Kućnika« zlatom pozlatiti;
Onda ode »Satir«, kud za vazda gre se,
Jer će neugasni traci da zakrijese —
Pomogli ti sveci,
Ništa ne poreci,
Samo teci, teci . . .

ŽELJEZNIČKI VRATAR

Ej, ti, goso, što još uvijek na svom pragu
Zvoncem cinkaš, pa u žurbi ravnaš pute,
Pod zadnje si dane našu riječ dragu
Jezikom pregrizo, pa tvoj: „Ulaziti!“
Ko da žali, što je prošlo tvojoj sviti
Onaj „Kerem szepen“ bande crno-žute;
Ja, al sad je došlo naše novo doba,
Što će da otjera starce do svog groba;
Pa kad to svud bude : tad će da proklija,
A najljepši bit će svijet. . . Jugoslavija.

EPILOG

Ni tebi ne pjevam, ne što te ne voli
Moja duša, već što kupa ti si boli
Iz onijh dana, dok još duša moli,
Nada se i tješi u toj mirnoj doli,
I što došlo novo pokoljenje ljudi,
Što meni i tebi drugu pjesmu gudi ;
Dođe l' za to trenut, pa da akord slije
Sve u jedno : pjesma sama će da plije ;
A onda će biti kraj svemu i svuda,
Na glas odjekivat : Bila jedna luda,
Što je svakom htio biti sreće vjesnik,
A inako zvao epigrama pjesnik.

BRODSKA IMOVNA OPĆINA

Kratko ću da kažem : Narod digo te je,
Narodu ti služiš i daješ, što treba,
Pa zato se meni lako pjesma veje,
Kad vidim gdje dijeliš svakom dosta hljeba ;
Žao mi tek, što u tvom krilu nema
Tihi kut, pa da i Pjesnik tu zadrijema.

USKRSNO JAJE

Već godina prišla svome kraju,
A ti ništa. Što je?
Kad će koke da te prokljavaju,
Da se vidi : tko je ?
Bude li mučak, daj nam svježe, drugo,
Pa nasadi jaje,
Samo prije biraj, jer se rugo
Snova ne okaje!

NOVINARI

To su oni, što se pod „navodom“ kriju,
Sebe nikad, ali zato druge briju ;
Briju bez sapuna i bez da će stati,
Metu svud, a nikad pred svojima vrati.

DRŽAVNI KOLODVOR

Zdravo, ti moj stari i znanče i rođo,
Vazda si me primo: kad odoh i dođoh,
Još dok si ko sam vrag čadžav i crn bio,
Pogotovo sad gdje sav si pomladio;
S tebe kreće neznam putnik na sve strane,
A svi sa te znadu za slavenske grane;
Zdravo, ti moj stari i znanče i brate,
Vazda si mi mio i ja mislim na te,
Tek hrđavi ljudi, a još skuplje pare,
Pa nas dvoje slabe tračimo pazare.

CIRKUSANERI

To su tako oni, što se svuda siju,
Puno znadu pričat, a jedu i piju;
Sad je l' perom pišu ili kistom rišu,
Svejedno. Tek glavno, da svud dobrijane
Šiñaju bez škara . . . Bogu krađu dane.

ČIKA MATA

Uvijek dobre volje, uvijek nasmijan,
Jednom zove jutro, drugom dobar dan;
Kad se „paradira“, a on u svoj kraj,
Al kad treba „radit“, onda: Mata, daj!

SPOMEN-PLOČA

Lijepa stvarca to je, kad se poslije smrti
Zakiva sad jednom, pa drugome čovi,
Al još ljepše, kad si samac ploču vrti
Jošter za života i ispune snovi. . .

Soko

Dok je barjak vio na sve naše strane,
Zlatila mu Vila sve životne dane;
A čim odrezaše s krila do dva pera,
Dunuo je vjetar ledan sa sjevera,
Podrezaše krila i sebi i njemu . . .
Što je bolje bilo, sad ćete da znate,
Jer ugodit svijetu, tko će ikad svemu!?

PREZES

Voli svoje ime i vlastiti dom,
Tek pogrješku ima, kad je svoj na svom ;
Što i tko je to sve, zaš' da kažem ja,
Kad ih ima vazda i svud sva sila.

KUNDAČA

Naš je Mile dobro u svom pismu kazo,
Al još bolje vino toči čika Lazo ;
Za to će svejedno dosta cura biti,
Što će za košulju i otrov . . . popiti.

H. D.

To su do dva slova jedne lijepo kuće,
Što je sagrađena žuljevitom rukom,
A sa domoljublja i trudom i mukom,
Da sad zaključana čeka uskrснуće.

ČIKA LAZO

Spominjem te rado, ne rad tvojeg vina
I božije druge dari, što si lio,
Već što ko pobornik, a uz svojstva ina,
Vazda na braniku Jedinstva si bio.

POP MATE IVANIŠEVIĆ

Na zadnjem si mjestu, al u srcu prvi,
Jer si brat naš pravi po rodu i krvi ;
Još posebni treba, da ti pjevam stih,
Jer si vazda bio Rodoljub naš tih,
Što je znao oštro i u pravo vrijeme,
Da sanosi muku al i teško breme ;
A to dvoje vazda riječju vatre same
Sazdalo ti hvalu i posred osame.

JA . .

Ja i sebe šibam i previše često,
Samo ne znam je l' početak, gdje sam presto,
Ili onaj, što sam precrtio i zbriso ;
Glavno je, da pali sve odreda moje,
Ma kak' pio žuč i grizo srce svoje.
A što zlobni ljudi prevrću u šali —
To je da pas laje, grize i ne žali.
Eto takova sudbina svakog čeka,
Što za drugog zna, a za se nema lijeka !

HRVATSKA ČITAONICA

Nijesi bila džabe, kad u kolu svom
Najnoviji drug tvoj Hrvatski je Dom;
Sad još neka bude i stjecište svih,
Što pošteno misle, ko i ovaj stih!

FIBIC

Za mlađijeh dana, a bogme i sada,
Vodio je kolo i kako već biva,
Da se onda živi, dok se drugi nada
I gleda, gdje štošta nizbrdice pliva.

OBRTNA OMLADINA

I ti kupiš braću i ti lijep san sniješ,
Ma da se sa tvoga doma vatra gasi;
Samo nešto sporo sa barjakom viješ,
A ipak je vrijeme na poprištu da si!

VESELI PUSTINJAK

Svaki čas čitamo tvoje ime časno,
A ti valjda piješ rumeniku slasno;
Svaki čas čitamo, da si živ i veso --
Sad samo: jesi li što nakreso i skreso?!

GAVRILOVIĆ

Ej, dragi moj Aco, ti si vječno mlad,
Pa haš zato javnost poštiva tvoj rad,
Kad sa daske Život i njegov nesklad
Prikazuješ kao cvjetni rukosad.

LAV MIRSKI I SCHWARTZ

Kažu, da je lako Štapićem baratat,
Jer dva ima kraja, pa je lako hvatat;
Istina, al onda obojica planu,
Pa svaki povlači i na svoju stranu.

VUKOVIĆ

Mein Freund Löbl-Drragec, dva samrtna grijeha
Ništ i sve i sva,
S pužvom preko dva --
(To je radi sroka,
Ma bilo bez smoka!)

Glavno, da se smiješ i pucaš od smijeha,
A što bit će sutra, kad ustane svita,
To ne spada amo, nit zato tko pita.

A. V. BEK

S pozornice treseš i srce i dušu
I crno zašaraš u još crnju tmušu,
Pa da mogu tvoj bih razorio lik,
Al mi Vila šapće: To je . . . Umjetnik!

DUŠAN MITROVIĆ

Ti pjevaš i onda, kad ti duša plače,
I ja suzim, pa sve pitam: Gdje je . . . gdje je
Onaj pravi Svijet, što Vile harače,
A Satana crni skladni akord veje?!

STOJKOVIĆ

Naš je Toša uvijek: i kad smijeh mami
I kad dušom tresu najsvetiji plami;
Naš je Toša bio još za dana ranih,
Kad nam puti svi su bili neorani.

BUKŠEG

Mekan kao pamuk, a bikove mlati
I uz o'mbal prima čast Toreadora;
Bit će, da mu Usud lako odozgora
Naopako kroji, pa da više . . . pati.

RAKARIĆEVI

Uvijek na svom mjestu, kô gotovi ljudi,
Uvijek u skromnosti značajem u grudi;
Pa dok On kô komik engleski sa šutnjom
Daje sebe, Ona svud ga prati lutnjem.

ZORA

Ti si svijet svoj stakla daleko od Svijeta,
Gdje je Poezija i Talija druga;
Sad ako je pravo, da i sreća cvjeta,
Ti si onda Prva naša svijetla dugá.

ACINICA

To je naša Mica, to je naše dijete:
Još kad na se djene hrvaćanske skute
I kô snaša klikne, s pritajene sjete:
Glas naroda sve joj poslaćuje pute.

ANKA MILIĆ

Iz dalekih strana tisi kô i stepa,
Gdje u beskraj bludi poezija lijepa
Ovim svilnim glašom Perunovih vila,
Što plače i smije sa lepetom krila.

NERAT

Ti si ko i naša Slovenija mlada :
Uvijek svjež i vedar, s pritajenom sjetom,
Što bludi sa mekom slovenščinom sklada,
Gdje fantoni prše mladenačkim svjetom.

J. ROCH

Ja ti pjevam Epigram,
Jer si na daskama sâm :
Znadeš kistom nacrtati,
Što ne možeš ispjevati.

ONIMA, ŠTO PITAJU . . .

Sve polako i po redu,
Makar, kako kaže Nušić:
«Red u najvećem neredu» —
Naći će se za sve . . . kutić.

LAV VRELOVIĆ

Kao kritik ti si piso s mnogo riječi
Stvarno, makar da si znao i posjeći
Nemilice šuše. Danas bruse jezik
Neznalice, pa bi trebo sadit brezik.

DEČAK

Ti bi htio biti francuski esteta,
Al za Osijek to je sad još vječna šteta,
Jer tu svi onako od komada kažu,
Pa ne znaš je l' zbore istinu il' lažu.

BERKEŠ

Vrag sam znade, kad sam ne znam :
Jesi l' starac, mladać, što li?!
Tek po glasu ja te poznam,
Kad Taliji duša moli
Il kad curu ti zavoli
I odmiče vatre plam. . .

PRVI NASTUP

Pjesma tvoja zvoni, kô i tvoja mladost,
Zato još i ne znaš, što je plač, što radost,
Pa kô leptir liječeš i svoj brzi lijet
Upravljaš visoko kroz šareni svijet.

ISPOVIJEST EPIGRAMISTE

Nije moja ljudstvo još više razarat.
Niti sijat mržnju, kô što drugi čine,
Već da dadem sliku vjernu iz daljine,
Pa tko ima oči: pravi put pokazat;
Baš zato poštivam i sveca i norme,
A što katkat „bidne“ i oštrica koja —
(Iskra mora freat sred mira i boja!)
To je, kako Pjesnik kaže, radi . . . forme.

HORVATSKI JAL

Mislio sam nekad: Ti se bogalj kriviš
Samo na papiru, pa u prahu sniješ
San zloguka mrtvog. Sad vidim: Svud živiš
Život neumrl i barjak svoj viješ . . .

UVIJEK PO TRI SROKA

Vinkovački kino,
Čika Laze vino
Za svakog je fino
I bit će uvijeke;
To već znadu seke
Kad glade dužeke,
A znadu i djeca
I za svakog sveca,
Što bacaju keca.

GROBLJE

Tu je mnoga suza, tu je mnoga tuga,
Pa i Relkovića i Kozarca slika
I svi što su nekoć, kao drug uz druga,
Sad slušaju šetnjom šuštaj ljubavnika.

STARA PJESMA

Novi drum se gradi i obnavlja sve,
Samo ti si isti Vinkovčanine;
Pleteš kotac kao što ti otac pleo
I gdje drugi plako, ti si mu se . . . smeo.

ALKOVIC

Mrtav si, al ja još uvijek gledam, kako
Dugonja po sobi prilazi i priča
Za pravdu i narod i što nosi ciča,
A što naš vam čovo i ne zna inako.

PREKASNA ISPLATA

Jedan mi je reko: Batina ćeš dobit,
Što svakoga peckaš i što nisi zbriso
Njine mane. A ja kažem: Još ću drobit,
Treba li ste tući, dok nisam napiso.

VATROGASNI TORANJ

Stojiš kao jela vita,
Za nikoga što ne pita,
Al kad vjetar reski dune:
Ti se bibaš kao strune
Kad ih krene snažna ruka,
Pa sa borbom, kroz sto muka,
Svijet na noge lake dižeš
I za vrijeme suze brišeš;
A kad mir u tebe kreue:
Omladina tu se jati,
Dokolicu svoju zlati
I ti snivaš uspomene.
A što Roch te nacrtao
I Mata se o te djeno,
Kad je bolan uz zid pao,
To sam samo tek . . . spomeno.

ŠIMIĆ

Baš ko pravi poštar nosiš vijesti danje:
Jednom tugu pružaš, a drugome radost,
Pa se oko tebe jati sva nam mladost,
A starkerje žale svoje . . . klimbatanje.

KONAC

Bolje s malo riječi svakom mnogo kazat,
Već sa mnogo masti malo ljudi mazat . . .

UPIT

Zar ne vrijedi više časak sreće često,
Već sva vječnost, koja ruši i sam prijesto!?

UVOD

Mnogo toga ima u našem ataru,
Što ne vrijedi ama ni pišljiva boba,
Pa će valjat ruke sukati do rukava
I zagrabit ona starodrevna prava,
Čim se drma čeljad lažnom na pazaru
I kidaju lanci sputanoga roba . . .
. . . Eto takav bit će program epigrama,
A da će i žeći onim, što se veže,
Samo se po sebi razumije. Tama
Trebalo da se lomi pa i nožem . . . reže.

IRONIJA

U Prosvjetu svatko, kô u sveca gleda,
Al pare joj nitko za ljepotu ne da.

NOVAC

Novac dovijek
Svijetom vlada,
Pa dok čovjek
Slamku hvata,

Ko crv gmiže
I klimbata ;
Novac diže,
Kad tko pada.

UZROK I POSLJEDICA

Kurjak dlaku mijenja, a čovjek poštenje,
Zato i sva javnost s nepoštenja stenje.

ŠKOLA

Sve . . . sve tebe hvali i u tebi kupi
Za jeftine novce, što već komu treba,
Pa da danas sutra ima svojeg hljeba
I prodaje jeftin, a za život skupi ;
Ružno je tek jedno, u tom žiću lijepom.
Što svi tebe traže, u miru i sili,
Pa kad blagodat se tvoje naužili ;
Svatko lupi s vrati i zafrkne repom.

NAJRAŠIRENIJA MOLITVA

U ime Zvučnih Fraza i kad Sloboda pride :
Za druge ništa, samo kad meni dobro ide ;
Što tko god ima — otmem, dost da im život dadnem,
Sloboda meni sva, a šipak svima. Amen!

SAT

Uvijek stalnim putom, uvijek stalnom stazom
Jednom sipa cvijeće, drugog kadi mrazom ;
A što svijet se mijenja, miješa i čisti -
Dost da on je mlad i svjež i vazda . . . isti.

NAJLJEPŠE BLAGO

Najljepše blago je ljubav,
Kad bukti i žari i vrije :
Najljepši život je Sanak,
Jer zlati, što jeste i nije.

GOSTINJAC

Nijem i kô bez vatre, stalan kô i vrijeme,
Na leđima nosiš tuđeg svijeta breme ;
Pa dok gost za gostom i dođe i ode,
Da znaš zborit, ti bi piso knjige cijele,
Ditiramb i tužne elegije, ode,
Pa i dnevnik duša, što su s jada svele.

NEKADA

Nekada su cure i prele i tkale,
A danas za novce prodaju se male ;
Nekada su ljudi radili bez vike,
A danas inate radi „politike“ ;
Nekada je svijet mladilo poštenje,
A danas sve k vragu pošlo na proštenje.

TKO JE HRVAT ?!

Nije Hrvat onaj, što u sav glas viče :
Za mnom ljudi, svi u čvrsto kolo sreće,
Jedna miso neka donese osviće,
A pod noge svakog, tko sa nama ne će! —
Već je Hrvat onaj, što slavenski radi :
Bratu ruku pruža, svjetuje i puti,
Tužnom suzu briše, pomaže i sladi
Gorčinu života. O tom „vikač“ . . . šuti.

PERSONIFIKACIJA PAKOSTI

Zgrbio se sve od same žučljivosti,
Jer duša mu vazda po bespuću skita
I u mutnom lovi. Kako nema dosti,
Uvijek traži žrtvu. Ardita, ardita!

EPIGRAM

Epigram je pjesma, što sa malo riječi
I žeže i pecka i bolesnog liječi;
Ona katkad svijetu i pohvalu piše,
Tek tiranstvo nikom za volju ne briše;
Epigram je pjesma, što se skromno vije,
Ali teško onom, čije lice brije!

HRIST*

(Alegorija)

Svoj čitav život Ja sam, u krvavome znoju,
Kroz trnovito džbunje i oštri kamen dao
Za Tebe, Svijete, što se u lagodnome boju
Od jutra pa do mraka, kô lako perce njišeš,
A samo zato, da još životariš, bitišeš.

Kroz vrevu tkeo mrak se i Hād svud zavitlao
Sa Jakrepom i Halom i sverazornim Vragom,
Do Neba prašina se zamutila i tragom
Kraj očiju ste slijepi svi Vi, što zemljom ovom
Koracate besvijesno sa družbom Satanovom.

I ti si samo primo primao kô primac,
I ti si samo hvato, kô što već Smrtnik hvata,
I ti si slasti svaku, kô žedni gostoprimac
Kad drugom daje, lakom : otrov i kupu pio,
Bez mjere i bez grižnje svog rodenoga brata

U vrtlog survo tek da ubereš lovoriku
I prolaznosti znamen, što danas jest i nije,
Što draži i ubija Amenat svet i mio,
Što u dubine trule, u razvratnome kriku,
Razara sve do srži, kad Dobro i Zlo vije,

A baca na sve busu i zaborav i veo . . . ,
O, sve sam Ja to gledo, kroz zamagljene zjene,
O, sve sam Ja u duši, kroz krv i srce znao,
O, sve sam Ja to sreto i poput lake sjene
I trpio i snašo, a nisam proplakao.

Predamnom put se stero i na njem zlatni prijesto,
Kamičku svakom Ja sam niz aureola pleo,
Pa iako sam susto svako moje mjesto
Posuto bilo gvožđem, što i reže i kvači,
Ja molio sam za Te, a nikad nikog kleo.

I da sam dvaput mog'o mrijeti nasred Krsta
I da sam muke nove pretrpjet za sve trebo,
Ja sve bih rado htio, pa neka svi Harači
Sve najmilije deru i ruše samo Nebo —
Tek ne kidaju palmu sa krvavoga prsta!

Pa ipak, o Vi, što ste u zamke Đavlu pali,
O Vi, što rade pako od raja izbirate,
O Vi, što porod svoj u duši ubijate,
O Vi, što Vašu majku i što Vas vatrom gali,
O Vi svi bez srca od pamtivijeka svoga:

U bescjenu ste dali i samog svojeg Boga
I nastavili život, baš k'o što ste i prije,
I učvrstili bratstvo sa prokletnikom roda,
Što izjeda i krši, da ne bude i nije,
A sve za volju raspojasanoga goda.

O, Eli lama azavtani! O, Ti što jest i jesi!
O, Eli lama azavtani! Ne zamjeri mom Svijetu,
Pa iako se grijesi sved' množe u svom lijetu,
Ja za njih trpim rado, što dao za njih sve si
I molim, vruće molim za opačine njine:

Oprosti im, o Bože, jer ne znaju što čine!

* Objelodanjeno najprije u „Škelskom Almanahu“ 1923./24. od F. Pihe. — Op. autora.

U KARMINAMA

Već oko osme u jutro stali se skupljati oko njegove kuće. . . Bila krasna jesen i ono jesensko sunce proplitalo svoje varave zrake kroz golotinju drvlja i slamnate vrške naherenih krovova potleušica. Tišina, pa ono blato i isprekidani tarac, kao da poju po dogovoru jednu te istu kajdu baš danas, na dan ukopa jedinice Matoševićeve, malene Julkice. Ništa, ama baš ni crno pod noktom, čovjek ne misli, već se samo s nebiva, čudi, šta li?!

Rano u jutro otišao sam glavom Stipo po župnika, a putem skrenuo malo na divan. . . samo malo. Kada je stupio u župni ured, pozdravi glasno i ponizno poljubi pastirovu ruku.

— Hvaljen Is's!

— Amen.

— No?! župnik će nešto višim glasom.

— Molimo, da . . . njenoga velečasnoga, pa . . . 'oć biti pokop — —

— Je l' sve u redu?! Škrinja? Djeveruše? Kola?

— 'Est!

— No bit će onda u jedanaest sati.

— Molim, ja bi — —

— Dakle za ukop 3 krune, za zvonjenje 2 krune, učitelju peškir. . .

— Ne, molim njenoga velečasnoga, ne, ne. . .

— Dakle onda samo 5 kruna.

Stipo izbroji novce.

— Tako. Sad možeš ići. . .

Stipa već zakoraknuo, pa da će na vrata, a onda se i nehotice mašio za torbu i napipao dvije pune oke.

— Molimo . . . njenoga velečasnoga . . . da . . . malo . . . znate, 'nako . . . milošće.

— Nosi samo tamo i podaj gazdarici!

Ožalošćeni naš čovo nijemo je gledao, bez misli i riječi, te

turao sav shrvan, a župnik pećujske biskupije*, sa nabreknutim nosom, okrenuo leđa od svoje žovce i zalupio za sobom vrata — — — — —

U sobici (ako se to sobom nazvati može), između dva nahukana okanca, na oduljem stolu, leži u hrastovoj škrinji devetgodišnja djevojčica.

Kao da ju gledam: nježna i mila, sva u bjelini, stupa i veselo trčka bosonoga po ledini. Kao da čujem njenu baku, kako ju zove:

— Julkice, Julkice. . .

— Mo — — mo — lim . . . evo.

— Julkice, što t' je tu na vratu, pa tu na zatiljku — â?!
Dite moje, dite.

Julkica je samo poniknula i prihvatila gnječiti svoju pregaču.

— Znaš, bako, apa, pa maja . . . ada i baja, svi . . . svi oni to imaju, al njima zaraslo, pa izgleda, ko da j' zašiveno, a meni curi uvik, a onda svi grebu noktima, pa boli još jače.

— A ovo, dite?!

— To . . . da . . . to mi je apa. Bio kasno na vašaru, pa onda, posli mi kaz'o, da s' bila zločesta i udario čizmom. Puk! Sve je zujalo po zraku . . . jako zujalo. Onda su sipali petrolija, a to peklo . . . onda — —

— O dite moje, dite.

Kad je dogorilo već do nokata, onda otišao Stipe do učitelja, a ovaj mu svjetovao, kad dođe općinski liječnik, neka mu privede svoju kćerku na pregled.

— Jok, gospod'ne vučitelju . . . znate: to košta jednu krunu. A to j' puno za siromaka.

I nije htio.

A malena Julkica svaki dan sve bljeđa, slabija, a ono pod vratom ko jaje. Onda izbilo i na prsima i po čitavom tijelu. A danas je na odru — — — — —

U istoj sobi još su dva stola. Na jednom leži za dvije jufke**

* Koji si je prezime pomadžario još tamo prije 1907. god.

** Jufka = komad, pola tijesta. — Op. autora.

gužvare tijesto i komadi iskidane pogače, a na drugome oka špirom*, a kraj njeđa sjede na klupi domaćina sa gostima.

— 'Oće l' skoro doći pop?

— U jedanaest . . . Stipa će ko tronuto.

— E pa sad već može biti.

— Božija volja.

— Pa nij' bilo pomoći?

— Nigdi . . . baš od nikale . . . eto. A dao bi dušu svoju . . . bi, brate Ilija. Božija volja, pa nikud.

— Pa i bolje tako! Divojka je, a znaš, kako ti j' tu. Bar se smirila . . .

I dok su školska djeca klečala uz lijes, dotle je župnik s učiteljem pjevao Davidov psalan . . .

Oni nujni akordi odzvanjali su oko podrte potkućnice, kao tiha slavujeva pjesma za izgubljenom drugom. A onaj refrain: Circumdede runt me . . . prekidao je, rek bi nekud kao oporo onu nježnu melodiju.

Poslije toga nastala prepirka.

— Okren' tako!

— Aja.

— Noge napred.

— Glava.

— Ne treba. I Stipa Matošević otetura u blato. Jedva nekako krene ukop do groblja.

Tu bila opet raka do pô puna vode.

— Ne dam, eto . . . moje dite, pa u vodu.

— Kô j' to vidio? Ne dam, pa eto!

— Ama strik' Stipe . . .

— Niko nij' tomu kriv . . .

— Taka j' naša zemlja . . .

Stipa se na to kâo umirio.

— Pa neka ondakar . . . u ime božije.

Još istoga dana pozvao sve sa ukopa na rakiju. Predomislio se, pa učitelju poslao za opijevanje peškir.

* Špira = žesta pomiješana vodom (bunaricom) — Op. autora.

Drugoga dana pošao u štedionicu, da podigne zajam uz uknjižbu na svoj dio. Bilo to ravno: jednu stotinu kruna.

— Moli ću, poglavitoga gospodina . . . trebam . . . da, znate . . . iša' b' na vašar, pa da kupim kamen za grob moje Julkice . . . dobre moje kćerce . . . eto.

A grob stoji i danas još: pust i prazan. Drveni križić omahunio, a korov prerasao unaočolo svuda . . .

IZ PAŠKE OSAME

NJOJ*

Najbolji drug moj ti si
U vrevi svakog dana
I kad uza me nisi,
Već sniješ zapretana.

Tvoj meki veo sjenâ
Kô melem otrov pije,
Tvoj dašak i koprena
Moj Pako i Hâd krije --

I ja sam sred 'svog loga
Kô vladar cijelog svijeta,
A bez tebe bez Boga,
Što Rogatoga sreta.

Kaži mi zato „Amen“!
Za sve, gdje Nade slaze,
Sad pao kao kamen
Na putu il kraj staze . . .

JUGO

Koracam sam po pijesku sa šljunkom izmiješanim
I sitan kamen struže na koraku na svakom
I sitan kamen plače sa kamom izlizanim,
Što kao hrid na putu sa sunca plije trakom.

A more baca vale i val za valom grabi
I pjena pjesmu niže u vilin vijenac laki
I pjena morska pjesmu sa žala Samcu vabi
I čas je sveti došo i čas se sveti svaki.

Ja gledam sav taj život i slušam sve mu glase
I priča davna slazi u crkvu moje duše,
Gdje porušeno ziđe paprat je djeo na se
Sa mahovinom i tu vjetar vam zimnji puše.

* Osami. — Spjevano u Pagu od 23. V. do 23. VI. 1924, a posvećeno Mati i Juliju u Vinkovcima. — Op. autora.

Oltar gdje mi je bio sa svetištem božanstva:
Sad ruševinu čuva tek nijemi pogled Hrista
Sa aurelom Neba i kletvom čovječanstva,
Mrvicom Raja sikće Aždaja s Halom trista.

I tako s dana u dan boj carstvom mojim plije
I tako s dana u dan i gradi se i ruši
I tako s dana u dan bez ljubavi se žije,
Da omrkne sva ljepost i svaki plam u duši.

Ovako srvan klonem i molim se i kunem
I Boga svojeg s nova razapinjem i zlatim
I opojen u slasti u srtaju još srnem,
A časom zatim kao crvičak zgažen patim.

A more baca vale i val za valom grabiš
I pjena pjesmu niže u vilin vijenac laki
I pjena morska pjesmu sa žala Samcu vabi
I čas je sveti došo i čas se sveti svaki . . .

PAGU

U tebi još živi korjenika stara,
Pa zato i mamiš neznanog gospara,
Da opjeva tvoje zide i poljane,
Živu vodu, čipke i slane solane.

Rumenika tvoja blijedo lice svježi,
Pa mletački lave sa zidina bježi
Kô ukleta Hala i ne zna nač puta,
Već zmija glavinja u procjepu ljuta.

Gledam siromaštvo kako snašaš lako
I u suzi nošaš breme svakojako,
Pa se divim tvojoj i snazi i bijedi
I sam kamen puca i more se ledi.

A što ono zvono sa sata se javlja
I prošlost i danas zove i pozdravlja:
To je, da se znade kom slava valjade,
Jer na tvojoj grudi snivam sanje mlade.

Tu se nova slika diže ko i plima
I ti zadnji nisi među Hrvatima,
Jer srž tvoja zdrava još zdravije rađa,
Pa ti porod ljepši život preporada.

A taj mora doći, on će, brate, doći
I ti ćeš kô junak po svoj lovor poći...

GOLIJOM*

Tvoj toranj nekud skromno
I stidljivo se krije,
A ja ga motrim pomno,
Gdje barjak . . . vije.

Vremena prohujila
I sve što lomno svuda:
U rukovet je svila
Rođena . . . gruda —

Kamičkom svakim, pa je
Grad pust i kao sanja,
Gdje Jadran tek ne staje
I vreva . . . danja.

A i ta kao sjena
Životari i krije
Sve ljepše, pa se pjena
Sa žala . . . smije.

Ja sigru i sve gledam,
Pa dušu u se gubim
I bespomoćno predam
I pustoš . . . ljubim.

A tamo sa Prosjeke
I Starog Grada vije
Kô da je uzdah jeke,
Što jest i . . . nije.

* Oba a uz demu stranu Paga, sa koje se pruža lijep vidik na sam grad i Jadransko more. —
Op. autora.

NEVRIJEME

Fijuka, pa se tresu
Zidovi grada;
Drhturi u svom bijesu
Riva i Plokada.

Ni živa stvora. More
Pjenom se valja —
Kô zmija podno gore
Nezasitnih ralja.

Krištofor sveti tamom
I Niko* lakim
Žmiruca kroz put plamom
Svud dahom sa mlakim.

BURICA**

Ja vjerujem, da ljubav živi sa zvijezdama
I moja vam u sjaju blijedi sred vatre plama

Ko maleno se dijete putem po Nebu vere,
Ko lađa bez kormila sudbinu svoju stere

I svakog dana luta krajem gdje život novi
Sa zaprekama drugim besvijesno morem plovi.

I zvijezda ide, ide . . . ko za okladu, rugo,
A ja sve pitam: Kuda? Zašto? i Kako dugo?!

ŽIVA VODA***

Pećina sa gromadom u vodu mrvlje baca,
A po dnu mora lakom rak morski sveđ koraca
I struže po pijesku, gdje iglice su ježa,
Sa dugom travom vitla, a pjena raste svježja.

Sjedim na kamu s drugom i čekam, molim, što li?!
A kap po kap se cijedi ko suza kad se proli
I neznan život dršće bez drhtaja i plama
I neznan Pjesnik svježi svoj dah na . . . kapljicama.

* Svetionici pred Pagom.

** Neznatna morska bura.

*** Pitka i neslana. — Op. autora.

NA DAN GODOVNA

Antunu Akšamoviću posvećeno

Kad se ponovno zavela riječ o proslavi biskupove dvadesetipe-togodišnjice misnikovanja, oživio čika-Mika, palupio dlan o dlan. — Et' vi's . . . sve izlazi na mo'e. Kaz'o sam t' ja o'ma, da treba nešto učiniti, pa puklo, kud puklo. — Treba, treba . . . sam' kako i šta?

Ljudi se zamislili, tuckali prstima po čelenki i progrušavali sjedine.

Onda u neke opet će čika-Mika:

— Pa da mi . . . onako . . . odnesemo jedno prase — â?!

I jedva što bi odmjerio očima, a svi u smijeh.

— Id Boga ti, baš si pogod'jo . . . treba biskup naše prase Kô da on toga nema.

— Ima da, al to b' bilo milošće, a — —

Nijesu mu dali do riječi, već jednoglasno odbace prvi predlog.

Onda udarili u drugi.

— Pa da mi odnesemo vriću najlipšega zelenja i što s' već reba u kući . . . onako za jedan ručak?! To b' za jedan jub'lej bilo kô stvoreno i onako . . . amaha!

Sad je podigao glavu jače i bez bojazni očekivao protuodgovor. Šutja i mir, tek pucketanje hrastovih greda i podgrizivanje crvotoka unosilo nešto glasa u tišinu sobe.

Govordžija ponovi, a snaše samo što se pogledu, pa posegnu za maramicom. U koga je jača narav. guta i progutava, a u koga slabija, taj se laća maramice, pa u potaji obrisuje lice . . . čika-Mtka gleda pa nikako da razumije. Shvaća doduše, da bi trebalo „vriću da j' lipa, a zelenje birano,“ ali zašto zuze?

— E, drago, drago . . . vid' se, da s' muška glava, pa zaboravljaš, di s' muške, a što t' sve rade ženske ruke, koje su negda vezle i bavile se sitnim poslom, a sadikar i oru i siju i žanju, grade i tamo, di prije nisu 'tile ni blizu. Da t' je to bilo prije rata — ajde de, al sadikar nij' zgodno vrime. Čoek

bi t' se sramotio, a bolje i da j' sramoti kuća daleko od naše . . .
Zatim je slijedilo nabranje ovoga pa onoga. Najjači razlog svakako je, da priprost čovjek ne može učiniti bogzna što, budući su zapreke velike i nedogledne, a što je najglavnije: nije zgodno, da se izvrgava smijehu i porugi.

— Gospoda drukčeje misle, pa koje čudo, da tako i žive, a mi opet drukčeje . . . Zato to' je najbolje, da im želimo ono, što i sebi, pa vuk sit i ovca cila . . .

Čika-Mika mislio drukčije.

— Ma ja ću nešt učiniti, pa bilo što bilo . . . oću, duše mi mo'e. Ovamo, pa onamo i on se izda.

Odlučio, kad bude puna crkva, a najveća tišina, da će zaviknuti: „Živ'jo naš b skup! Živ'jo na mnogaja!“.

— Pa ti'š to učiniti - ti?

— 'Oću.

I veseo, što je dokrajčio dugotrajno dogovaranje, ode u kiljer, da s' „uredi“.

*

Došlo Petrovo i Pavlovo 1924. godine . . .

Pod misom čika-Mika sve više odmicao iz svjetine, pa se držao velikih stupova. Onako postrance navlaš izbjegavao očijukanje svojih ženskadija. Ove opet sve čekaju, što će i kako će to biti.

Prošlo podizanje, prošla i misa, svjetina se razilazi, a Čika-Mika izmakao prvi.

Kad oni u kuću, a on se smijuli. Veseliji no inače, pa sve čeka na ljubopitne: „A' di j' osto živ'jo?“

— 'Di j' osto . . . 'di? Nisam 'tio . . . U zadnji čas smislio sam inako.

Žene u sav glas:

— Šta j' sadikar . . .

Ovaj upit kao da ga od prigušene radosti otriježnio. Veselo lice se uozbiljilo i on podigne čelo, skine lijevom kapu, a desnom šakom stane udarati vrh srca.

— Evo vam . . . tu j' živ'jo . . . tu j' moje milošće biskupovo godovnu.

Reče i svjetla suza skotrlja se niz rapavo lice, gdje je
titrala topla zraka lipanjskog sunca, koja kano da je jače
zasvijetlila vrh slavonske da^l ovačke ravni . . . Dônje Hrvatske.

JAŠICA

Dijete . . . onakovo, kakova već jesu djeca bez roditelja, za kojeg tek brigaju onda, kad treba pred drugima razotkriti svoju dušu.

— Eto vi'te . . . ostarili oboje u miru i poštenju. Pa sadikar 'di treba da starost uživamo u božjem blagoslovu, došla smrt . . . oni mladi otišli, a mi nek se patimo ditetom pod stare dane.

Pa dok je bać-Blagoje samo pokimavao glavom i žvalio svoju lulu, dotle je Pavlova naisprekidce lamala rukama i kao da se sili na plač.

— A sve bi mi za nju . . . sve. I da' ćemo j' u škulu i kupit joj knjigu, papir i da, šta već treba, indi . . . sam' nek' bude čestita. 'Oću ja, pa ma isuzile obe oči, a ruke odrvenile od posla. Šta treba — treba, pa neka j' . . . sam' nek dite ima. Da prikaže međuto i svoju radost, pa kako muka i trud rađa i nekim plodom, hvalila sposobnosti svoje unuke:

— Znat', pa onda. Nij' dite ni hrdavo. Ima pameti. Mož' to danas sutra bit' 'oš sretno čeljade. Pa ako s' i uda, dobro j', ako s' ne uda — opet dobro. Ima' će ovo malo potkućnice, pa će s' već dati živiti. A ide joj u glavu . . . sve ide. Et' vi'de, zna s' već i prekrstiti i Očenaš do Zdrave Mar'je . . . Pa onda zna sama 'odati sve tamo od Donjega kraja do Pavoševa šljivika. Zna t' ona i sama u crkvu, pa i do parokije, i kako treba pokucat na vrata i kako pod fertunom doniti špire. Oće t' ona da i gucne, pa mi joj i damo. Što mi, to i ona. Pa i 'di bi mi gledali, kako dite zija u usta, a da joj ne damo da proba . . . 'gdi b' mi to i mogli . . . indi.

Nabasa li pukim slučajem Jašica za vrijeme trajanja ovakvog govora, a to snaš-Pavlova u sto neprilika. Zaboravi na susjedu i na razgovor kao i prethodno kazivanje o muki samoj. Obično okrene po strance i odmjeri Jašicu odozdo gore.

— Ju, Majko Isukrstova . . . bože m' prosti . . . A 'di s' ti to

bila, kad 'vako izgledaš? Kô da t' nis' obukla čistu košu i oplećak, kô da t' nis' čisto 'mila, a kosu zaplela u raginice, kô da t' nis' . . . Bože m' prosti gri'e.

Onda se okrene svojoj razgovornici, pa će da nastavi, kô izvinjavajući sebe, na račun djeteta :

— Ne mazi to, znaš, kumo, ni' t' je vridno danas radit što za svoje rođeno, a kamo li . . . da. Ne će ni to derište biti zafalno ni kol'ko j' crno pod noktom. To s' vidi već sakidar. Da to što vridi, već bi to i Bog uzo k sebi, kô što j' kad su joj umrli najprije maja, pa ondakar japa. Bi' ć' to mnogo 'oš truda i pokore . . . a uzalud ; vi' ćeš ti, 'oćeš . . . sve ć' to otići po kvaru, kô naša snaš-Ljuba, pa i kô što j' sva naša ženskad'ija. Samo da s' roza, anjica, a za poso kol'ko t' treba, da s' obuje — — —

Dijete samo, što se pokunjilo, pa kô da ju tko polio vodom od glave do pete. A ova čas ladi, pa prostruji čitavim tijelom i mili . . . mili neka pritajena vrućina, kojan a čas drmne, strese, a onda se kô protegne, ruke i noge se odulje, odrvene, pa nikud ni makac, dok mlaz hladnoće sve reže . . . reže . . . reže... Najprije se prekorila, a onda smislila da baka ima pravo. U takovim časovima brže bi posegla za mivačom*, pa rifljaj , peri ruke i lice, a onda prste na nozi.

Onda bi gladila kosu i koliko su već maleni prstići mogli zagrabiti, plela i moćila prorijetku kosu u zavojite zavoje. Čim bi se ali okrenula ili i najnedužnije sagnula glavom — sva bi ta njezina muka otišla u tutanj, kosa se kao sama od sebe, onako suha, razbašurila i pala po čelu i licu. Za uređaj ruke dali si je posebnog truda, ali poravnati skoravite nabore sa pregršti masnih mrlja ne ide, pa ne ide. I onda kud sjedne, ako je oplećak i čist, a on se zacrni bud od čađe, bud od nečistoće pokućstva, gdje je vazda i plijesni i prašine i kojekakvih otpadaka, a od čega su malene ručice Jašice upravo nemoćne.

Zakorači li u taj čas bud delo, bud baka, a onda je na njoj, da se kupi.

* Maleno drveno okruglo koritance. -- Op. autora.

— Id Boga t', šta s' vazda cickaš i ližeš . . .

Ili:

— Gle, gle . . . ti kô da s' kakova vrajla. Da' ću ja tebika. Iš odma napolje . . . ajd, ajd . . . Id' na sokak, pa kad za zvoni, a ti kući.

Dijete poslušaj.

Na ulici život. Jarci puni djece. Jedno se uvalilo na ledinu, drugo koraca po glibu, pa sve capuka nogama po onoj žutoj i zelenom prevlakom namjehurićavoj prevlaci, struže i slaže grintu na grinti. Drugo opet zasukalo rukave, pa mijesi i udara po topu i tako već redom.

Jašica samo stoji i ne zna ni sama kuda spada. U ušima joj bruji i pohvala i prijekor, pa onda dolazi u svijest dobra volja, kako je mislila sve popraviti, a baka poremetila u pravi čas. Onda niže događaje od prije, pa kad ih ovako dovede jedno pored i pred drugo, nekako joj se učini, da je ona u pravom, a svi drugi u krivom. Zašto je to tako i kako to nastane, nije doduše mogla dokučiti, ali činjenice govore.

I ako na strani, ona je gledala bezbrižni život njezinih vršnjakinja i vršnjaka, mladarije i starijih od sebe, kadšto i sudjelovala s njima, ali sve više besvijesno, već da je ona kod toga uživala, kako to biva kod druge djeca. Ona je bila previše zaokupljena sama sobom, pa nije naprosto ni dospjevala zalaziti u samu igru dublje, uživiti se u nju posvema i zaboraviti na sve. Koje zaoto čudo, ako su ju drugarice prekorile, kad je zapovijed sasvim krivo izvršila, no što su joj one naložile.

— Nije dobro . . .

— Ne znaš . . .

— Ne valja . . .

— Hi-hi-hi . . . Šta s' ti uradila, šta s' ti — i . . .

— No, ti s' prava luda . . . ne znaš ni to.

I tako su redali odgovori za odgovorom, predbacivanja za predbacivanima.

A Jašica to sluša i ne sluša. Pa dok drugo dijete u sličnoj prilici udari u ciku i protivnim riječnikom uzvraća sve od

komada, ona nastavlja svoje sudjelovanje i dalje, vična i na psovke kao i na bubotke.

I djeca se, oni niži od škulara, naučili, pa poslije nesporamka ili za odmora, prije sigre same, ako već Jašica nije na mjestu, udri u povik :

— Jašice, Jašice, Ja-ši-ce-ê . . . dod' se sigrati . . . si gra-ti i i . . . Ja-ši-ce ê.

U društvu „škulara“ osjećala se voljkije. A i ovima nije baš bilo nepoćudno, što ih je imao tko slušati. A Jašica je vazda rađe slušala, već sama govorila. Ona je doduše znala mnogo toga, barem je mislila, da sve dokučuje, ali izreći u onako, lijepom obliku, kako si je ona sve do u sitnice isvaku stvar, zamišljala, nije mogla. Zaoto je šutila, a u duši uživala u svim onim lijepim slikama, koje nije izlagala ni pred koğa, samo da ne izbljede, ne izgube vedrinu boja ili čak, da ih tko ne ošteti, raskida, kako li sve, a u što je vjerovala, da bi moglo biti, kad bi ih drugima ma i spomenula samo.

Slike njezine duše postajale su sve izrazitije, potpunije. A mnogo je tomu doprinijelo i drugovanje pa sa metnijima od sebe i ako joj ovi ne bijahu ravni u životnom iskustvu u svemu i nijesu znali i za ono, što se zove borba duševna, a što je Jašica osjećala nekom gorčinom.

Kad je sama sobom govorila, onako u polusnu ili za kišovita vremena pod strehom, šćućurena na kakovoj poderanoj petari: — To . . . ono . . . kad me hvale, a onda grde . . . Ili: kad sam nešto uradila, a oni ondakar kažu: nij' tako, već 'vako — to t' je kô kad jedeš na silu gorak krastavac ili pljesnivi sir. Nisi gladan, a moraš jesti, jer će t' inače ubiti. I tako t' ondakar gutaš . . . gutaš . . . gutaš. Pa sve na silu . . . pod moraš. A kad si zgutnuo: onda je gorko u ustima, u grlu, u glavi, u srcu, tu na lijevoj strani, pa onda dalje gore, tamo 'di se diše, u nogama . . . svuda . . . svuda . . . svuda.

Kod ovakovih samorazgovora polako bi oglednula lijevo pa desno, da li ju tko ne sluša, pa da ne bude trista vraga. Još veća gorčina, po vlastitom mišljenju, snalazila ju, kad se ona nade na ulici, pa djeci redomice dolazi čas maja, čas

japa ili koji odrasliji ukućanin. I dok svaki svoje pomiluje, pa ma to bilo uz ukor ili opomenu, već kako to biva, njoj nitko ni riječi. Ili kad bude oko devete, pokadšto već ovo osme, pa i prije, kako kad, pa kad se vadi kruh i pogača iz krušne peći, a ono reduša onako nabrzo dadne spečeni mali kruščić i malu pogaču, a među zadrugarском djecom odminje veselja bez mjere. Istina, ne dobije svaki, ali kroz nedjelju dana to se ipak kod sviju obreda bud milošćem ma kakovim, a da se i ne pominju pregršti lijepih riječi, a da na nju ne dođe red nikada.

— Svima i svakom, samo meni niko... baš niko.

I onda, za one najveće gungule, smijeha i potcikivanja, izmakne netragom ma kuda. Zavuče se kamo u bašću, šćućuri iza bačljica slame, sijena ili kukuruzovine, ne misli ni na što, ni na koga, već zabuši lice među koljena i onako suhim, a zakrvavljenim očima grca... rida... kida se duboko do u dušu i dna srca i budne joj lakše... barem ne čas.

*

Malenom župnom crkvicom silazio sumrak. Kako se zalazi kroz nadsvođeri „cintor“ unutra, odmah upada u oči glavni žrtvenik s likom Presvetoga Trojstva. Stara slikarija sva je poškrapana od blagoslovljene vode, a podnožje pocrnilo i sve izrezuckano od čijâ. Mjestimice platno slike progorilo, a boja popucala i puna brazgotina, pobljedila i ono malo života sa lica svetačkih ugodnika, koji se klanjaju znamenju same slike, umire. Okolo, pa i uzduž, stoje otpaci voštanih svijeća, komadi voska i stearina, koji u ljetno doba propuze niza zid sve do kamenog pločnika. Na desno je propovijedaonica, na lijevoj strani, onako u dubini, sa drvenom ogradom podno kora... Hristov grob. Kad prođe uskršnje vrijeme, crkovernjak „lipi Stip-Aljo“, kako ga zovu od dragosti, samo što utrne starinske one drvene svijećnjake, komadiće svijeća pokupi, a žiške u uljenicama tek prstima za gnjuri u masne čaše, staklene kugle odgurne pod drvene klupe i grob Hristov pokrije, zapravo zakuje oduljom daskom, da se ne zapraši do godine. I sve to pomakne nešto u pozadinu, a pred čitav

grob navali oveća drvena vrata. Na oba krila samih vratiju narisana su dva velika anđela, kako svaki od njih drži u ruci goruću baklju. Nijesu to slike, već više neke bezbojne figure, koje gube i ono malo boja sa sebe, od čestoga naslonjanja pobožnoga svijeta. Već više puta pokušao je mjesni župnik skloniti crkvene oće, pa da se to premaže novim, svježim bojama, slike dotjeraju, ali je vazda naišao na protivbu sviju. Konačni odgovor bio je vazda isti.

— Molji' ćemo našega velečasnoga... Nemojte to, nije od od potrebe. Eto vi'te, moj deda često m' je govorio, a čuo sam tako i od drugoga svita... To je, znate, bilo 'oš od... Jeste li poznavali župnika Maršoa? To Vam je bio naš čovik, pa on vam je to otkido sebi od ustiju i on je to dao sačiniti. Pa nemojte, neka to tako ostane. Ne išće kru'a. Bolje staro pa dobro, već novo, pa 'rđavo i bog zna kakovo...

Isprva je župnik pokušavao razložiti i obrazložiti svoj naum, kako je ljepše pa i po ugled crkve, ako su vrata od Hristova groba makar obojena jednom tamnom bojom, već ovakvom izlizanom bezbojnošću i kako će on to opraviti makar na svoj trošak, ali je čuo i opeta staru pjesmu, koja je svršavala redovno jednim te istim refremom:

— Sve, velečasni, molji' ćemo, samo ne ovo.

Na koncu dobri župnik popustio, a narod uživao.

— Eto vite... i naš presvitli grof... pogledajte njegovu varoš. Sve j' to staro i izlizano. A ima novaca, da b' mogo sagrađiti i deset varoši, pa ipak ne će. Ha-ha-ha ê, to t' je... I sada je osobitom važnošću lipi Stip-Aljo konačno naglasio:

— To t' je zaoto, jer je starina časna i prečasna. To vele grofovi. Pa kad vole oni, naša presvitlosti, treba da i mi... indi. Danas je grob u punom sjaju. Kod danjega svijetla to bi se sasvim izgubilo, ali ovako u polumraku, kraj raznobojnih staklenih kugala: lomi se žmirucanje nekom osobitom bajnovitošću. Kako je vani povrh toga dosta oblačno, a svijet u crnini, crkvom se stere skoro potpuna magla. I sve se to potiskuje oko ulaza, a nitko ne mari za klecala.

Jašica sjela neopažena u zadnji red, pa motri dolaznike. Jutrom rano otišla od kuće gorčinom u srcu... poznatom gorčinom, kad valja progutati na silu mnogo toga pod moraš. Polupala staklenu teglicu, pa bač' Blagoje i snaš' Pavlova sorili na njezina leđa čitavu hrpu. Sve, što se god nalazilo u ovo zadnje vrijeme. Pa da je to sve. Za kaznu nije dobila ni jesti, a među psovkaama čula i povike:

— Ne bilo te... bolje da te nema... Id, id, pa da te ne vidim... id s mojih očiju... id, jer ću te...

I u ljutini zamahnula vatraljem, a Jašica da učini svemu kraj, odmaglila na ulicu.

Tu je sreła čitavu hrpu djece, kako koracaju put crkve. Pri-makne se k njima i pošla i sama tamo. U onoj gunguli odmakla od samoga groba i djece, pa sjela u zadnju klupu postrance. Tu je čekala. A ljudi sve dolaze, klecaju i ljube krst, škrope lice i darivaju kako i čime tko već može. Jašica sve to pro-matra i bude joj žao.

— Eto, svi... svatko nešto daje, samo mojih ni blizu, a ja ništa nemam... o Bože, Isukrste Propeti!

Još se više rastuži, kad je opazila, kako mnogi, jedva što razgledaše uokolo sebe, bace pogled na Spasiteljev grob, a onda se okrenu i pođu na ulicu.

— Nemaju srca... ni par časaka ne mogu žrtvovati mucu Njegovoj. Alaj su škrtice... pravi škrtice, besćutnici.

Kod toga se sjeti pričanja svojih prijateljica o Hristusovom grobu u drugim mjestima, trgovištima i gradovima. Nima je to pričao vjeroučitelj... U to odbilo sa crkve pola sedam. Jašica se trgne. Uplašila se, jer ju glas zvona sjetio, da valja poći kući, a onamo je joj već i grulilo u želucu.

Ona je doduše znala savladavati glad i na dulje od jednoga dana, po gotovo u času, kad se jače podavala razmišljaju, ali danas, gdje je sve to osjećala, uz unutrašnju gorčinu, radi kućnih neprilika, činio joj se glad kud i kamo veći. Pa onda: ona je prosjedila u crkvi sve od jutra. Slabo je obučena. A tu je ustajani hladni zrak. Bosonoga, odijelo lako, a travanj ski vjetrovi zavitlali nevrijeme.

A slika bila sve izrazitija. Grad. Velike kuće. Crkva na najljepšem mjestu. Na ulazu straže vojnici u sjajnoj odjeći.

— Gle, to je baš kao onda, kad su vojnici uistinu imali pravi grob . . . tamo u onoj dalekoj zemlji . . .

Sam grob veličajno je ukrašen. Cvijeće. Silni svijećnjaci. Hrist — u naravnoj veličini — trnovom krunom na glavi i ranama na prsima, leži nepomično.

— Ko da zbilja sniva . . .

A ljudi dolaze, svi dolaze i dugo . . . dugo promatraju, gledaju i kaju se . . . Pa onda na spomen njegovu, čine djela milosrđa. Sirote hrane, odijevaju i darivaju, nejakе sokole, zlobu nište. A među svima ide Jašica svojim roditeljima naprijed, a odzada stupaju njezini othranitelji. Pa kô da su sasvim drugačiji. Svaka riječ pada joj na prsa, kô ugodni glas onoga sitnoga zvonca, kad zacinlika za vrijeme podizanja . . . I sve je to drukčije, ljepše. Nekim osobitim zadovoljstvom klikne od svega grla i zapljeska rukama. Kad se okrenula i protrla oči, opazi, da se nalazi sama samcata. Uokolo mrak. Opipa kraj sebe. Klupe. Pogleda, a to žižak tinja pred glavnim oltarom. Okrene se. Tinja žižak i na Spasitelju grobu. Pobrza onamo. Plaho se ogleda. Nigdje nikoga. A Hrist razapet na velikom hrastovom križu bônim izrazom u licu leži između nešto zelenila u cvjetnim loncima. Žižak nesigurno i na putu je dogorijevanja, a slabo njegovo svijetlo na mahove se kida i lomi kroz tamno plavu staklenu kuglu. Ponutrinju od časa na čas osvijetli jače, a prigušeni crkveni muk prekida tek jednolično pomicanje željeznih kolesa na crkvenom satu i ona povremena škripa čamove propovijedaonice i drugoga posoblja, koje zaprašeno stoji, uz dva reda starinskih hrastovih klecala.

Jašica još sva puna velikoga snatrenja, prelivena nekim pri-tajenim zadovoljstvom i sanena, samo što omjeri prostor pred Hristovim grobom, spuzne i legne na uznaк. Kako je bila sva slomljena od sjedenja u klupi, godilo joj i ona se pruži sve do one plave staklene kugle, čija je glatkoća i toplina godila bosonogim tabanima, koji se odrvenili od zime i nena-

ravnog držanja. Pa kolikogod je prije ležala na drvetu i bilo joj hladno, činjaše joj se, da je tu na kamenu mnogo toplije. Neka posebna ugoda dočaravala joj i vedrije slike . . .

. . . Kako se Jašica začudila, kad je opazila, da lice Hristovo nije nipošto tužno i neveselo, već naprotiv, da je poprimilo neku osobitu boju i kroz rumenilo kao da se smiješi baš na nju . . . njoj prilazi u susret. Ona to osjeća, pa koliko se god sili, da mu se iz strahopočitanja, kao nezatni crvić, pokloni . . . pokloni do zemlje i obuhvati njegove svete probodene ruke i noge, one skupocjene rane obasuje cjelovima neizmjerne ljubavi i zahvalnosti . . . toliko osjeća neku slatku i sve topliju nemoć. Ne može se maknuti, pa uza sve, što si nije svijesna, je li to zbiljska mogućnost ili tek puki san, ona se podaje sudbini i samo smješka i uživa . . . smješka . . . smješka.

A Hrist prilazi bliže, draga joj lice i govori:

— Blago Tebi, kćeri, što si došla u dom Oca mojega! Ne brigaš više, jer tu ne ćeš znati za bijedu i neimaštinu, za nepravdu i zlobu ljudsku! Jer onaj, koji se brine za ptice nebeske, brinut će se i za posljednjega stvora zemaljskoga . . . Spavaj, dijete moje, snivaj samo san pravednika, jer carstvo moje i ako nije od ovoga svijeta, ja ću Te obdariti neumrlim darom . . . carstvom nebeskim.

Jašica puna je uzbuđenja. Neka velika, silna toplina prostrujila joj čitavim tijelom. Ona osjeća nešto veliko, jako veliko, pa koliko god želi proniknuti u riječi Hristove i zagledati u dobro njegovo lice, toliko joj se pričinja, da joj se oči sve više mute. Neka žuto-siva boja oduzima joj vid, a neka ugodna tromost ovladava čitavim bićem. I kolikogod se ona tomu otimlje, toliko osjeća, kako postaje sve opiranje uzaludno. Ona se konačno prepušta sva ovom besvijesnom stanju. Još jedan trzaj i pred njom kanda se otvorio još do sada neprosnivani svijet . . . svijet novih putova i vidika . . . svijet nedoglednoga prostora i drugoga carstva.

— — — A ujutro, kada je crkvenjak došao čegrtati Pozdrav Gospi i silan dim udario mu u lice od Hristova groba: opazi

Jašicu svu opaljenu i punu opekline. Lijevom rukom obujmila glavu na raspelu Propetoga, svoju glavu prislonila čvrsto na rane uz lice Njegovo, a desnom rukom držala čvrsto lijevu stranu Isusovih rebara, gdje je bila velika i krvava rana. Bio to njezin zadnji zagrljaj i cjelov . . . zagrljaj i cjelov iskrene zahvalnosti i prave, ničim ne natrunjene, velike i nesebične dječije ljubavi.

IZ PAŠKE OSAME

HRVATSKOM JADRANU

Ja pijem tvoju plavet i talasanje vala,
Pa slušam pjesmu svetu starinskih idejala.

Najljepša Vila ide sa velom od sto šara,
A bljesak zatravluje i bogca i gospara.

Zagledam stas joj viti i kako tresu grudi,
Mekana put bjelasa i tajna čustva budi.

Slavonska Vila blijedi i ja drščem od boli,
Mamena duša šapće i besvijesno moli.

Isprekidani glas u drhtavomu plamu,
Kô uzdah pun čežnuća, propadiva u tamu.

I najljepše što kažem i duh, što dobro želi,
Sve to je sitno kao šljunak, što svud se bijeli.

I zato padam kao kad morska trava pada
I u svom zanosu se prepuštam pjesmi sklada.

A ona onda šutke i bez riječi jedne
Dur-akord slaže himne svete i nepregledne.

Ja slušam sve i bdijem pun tajnog nadahnuća:
Cjelivam šuštaj svaki — Naš Znamen Uskrsnuća,

Naš Preporod i Svijetlo u Prošasti i Sada,
Jer po njemu smo sve . . . Ah! Srž svježa i mlada.

MAESTRAL

Kao sat si točan i stalan na putu,
Pa se val pračika na šljunku posutu ;
Sigra bijelom pjenom, površinom dugom
I golica lakom svojim morskim drugom --
Pa Kapica svetog Petra, tu i tamo,
Izmili sa Zvijezdom, da umire samo,
Dok se Raci bane, kô stražari svuda,
A Golia s Jugom , ta krševna gruda,
Mirno u svijet gleda, gdje Prosika mlada
I ključa i vrije od besvijesnih nada .

IZ DALEKA . . .

Iz daleka Tebe moja misao oblijeće
I plete niz lijepih želja i ljubavne sreće,
Pa da živiš sretna i još čvršća u svom Domu,
Jer te vazda čežnjom ljubim u životu svomu ;
A što Svijet će reći, koji samo rušit znade,
Što nas briga ! Naše Gnijezdo s nama Djeca grade,
Pa baš zato vječno žive sve nam Sanje mlade .

PJESNIK

Od vjkada kažu: umro davno da je,
A on vječno živi i kô sunce sjaje . . .

SVEUČILIŠTE
JOSIPA JURJA STROSSMAYERA
U OSIJEKU
GRADSKA I SVEUČILIŠNA
KNJIŽNICA OSIJEK

Sabrane pjesme i pripovijesti za mladež od R. F. Magjera pod naslovom „Durdice“ izdala je u divot-izdanju najzasluženiju za našu kulturu knjižara Stj. Kugli u Zagrebu (Ilica 30) sa predgovorom J. Glembayeve, autorovim portretom od H. Reymanove i naslovnim listom u bojama od I. Rocha.

Vijavica (pjesma)	5
Stojan i Smirna	7
Radi „titule“	10
Na stanici	13
Demon (pjesma)	14
Majčine suze	16
U vlaku	18
Lijes	19
Blaženo srce	20
Nadgrobni epigrami	21
Sa sjednice	23
Starica	25
Otac	26
Šumska šteta	28
Starac	29
Uniforma	30
Želja	32
Ladareva pjesma	33
Aforizmi	34
Prva komšinica	35
Zašto?! (pjesma)	39
Povratak	41
Ne (epigrami)	45
Aforizmi	45
Vjera	46
Ja ne ću skrenut (pjesma)	48
Prividenje (pjesma)	49
Rukovet epigrama (Vinkovci i Osijek)	50
Hrist (pjesma, alegorija)	65
U karminama	67
Iz Paške osame: Njoj, Jugo, Pagu, Golijom, Nevrijeme,	
Burica, Živa voda (pjesme)	71
Na dan godovna	78

Jašica	78
Iz Paške osame : Hrvatskom Jadranu, Maestral, (pjesme)	88
Iz daleka (pjesma)	90
Pjesnik (epigram)	91
Sadržaj	94
Broj knjige	96

OPASKA : Knjiga je štampana u 500 primjeraka, a svaki pro-
 viden posebnim brojem i vlastoručnim autorovim potpisom.
 — Ex libris na str. 1. (perocrtež) i na str. 95. (linorez) je od
 I. Rocha, a onaj na str. 92. (drvorez) od M. D. Gjurica. —
 R. F. Magjerova fotografija snimljena je u osječkom svjetlo-
 slikarskom zavodu L. pl. Peterfyja, dok su klišeji izrađeni u
 cinkografskom zavodu „Universal“ u Zagrebu (Palmotićeva
 25). — Papir je nabavljen kod „Artije“ u Osijeku, I. (Gajev
 trg 1). — Oznaka pod * na str. 88. spada na str. 90.

BROJ 82

ŠTAMPANO ZA

U Osijeku 5. lipnja 1925.

R. F. Magjer

Rudolfo Franjin Magjer v. r.

886.2-8

MAG

P

TISAK A. ROTTA, KOMISIONALNA NAKLADA B. FRANKA U OSIJEKU